

Eeva Oksa ja Satu Punju

Innostavat työpajat kotoutumisen tukena

Monikulttuurisen toiminnan suunnittelu kansalaistoi-
mintana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

10.4.2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Eeva Oksa, Satu Punju Innostavat työpajat kotoutumisen tukena – monikulttuurisen toiminnan suunnittelu kansalaistoimintana 53 sivua + 6 liitettä Kevät 2017
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Kirsi Lautala Lehtori Katja Ihamäki
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli osallistaa alueen asukkaita monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun eräässä Helsingin lähiössä. Järjestimme toukokuussa 2016 kolme suunnitteluun tähtäävää työpajaa kansalaistoimintana Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden ylläpitämän asukastalon tiloissa. Tarve työpajoille nousi esiin vuonna 2015 syksyllä keskusteluissa asukastalon sosiaaliohjaajan ja asukastalojen johtavan sosiaaliohjaajan kanssa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, minkälainen monikulttuurinen toiminta vastaisi maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden toiveita ja tarpeita. Lisäksi tavoitteena oli edistää vuorovaikutusta maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden välillä.</p> <p>Monimuotoisen opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimi sosiokulttuurinen innostaminen, jonka käsitteistä korostuvat etenkin osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus arjessa. Työpajojen toteutuksessa käytettiin ideoinnin ja tiedon tuottamisen menetelminä liikennevalotyöskentelyä ja järjestösatata. Osallistujien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen käytettiin erilaisia menetelmiä, kuten sekakättelyä ja Spectro-kortteja. Kommunikointiin työpajojen ulkopuolella luotiin osallistujille työtila sosiaaliseen mediaan. Työpajat ohjattiin selkokielisesti sekä suomeksi että tarvittaessa englanniksi. Työpajoissa tuotetun materiaalin pohjalta laadittiin kirjallinen dokumentti, johon koottiin osallistujien suunnittelun lopputuotokset. Suunnittelutyöpajojen jälkeen järjestettiin elokuussa 2016 monikulttuuriset nyyttarit työpajoissa tehdyn ideoinnin ja sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti.</p> <p>Työpajoista saatu palaute viittaa siihen, että osallistujat kokivat tullessaan kuulluiksi työskentelyn aikana ja työpajatyöskentely koettiin mielekkääksi ja hyödylliseksi sekä osallistavaksi ja demokraattiseksi. Työpajojen pohjalta laadittu kirjallinen dokumentti ei kuitenkaan ole yleistettävissä kuvaamaan asuinalueen asukkaiden tarpeita ja toiveita. Havaintojemme perusteella osallistujien välinen vuorovaikutus työpajoissa oli luontevaa ja aktiivista. Osallistujat toivoivat monikulttuurista toimintaa asuinalueelle jatkossakin, mutta eivät innostuneet itse sitä järjestämään resurssien puutteen vuoksi. Tämän vuoksi otimme yhteyttä Helsingin kaupunginkanslian alaisen Kohtaamiskahvila-hankkeen koordinaattoreihin, jotka ovat jatkaneet monikulttuurisen toiminnan järjestämistä asukastalon tiloissa. Suunnittelutyöpajojen tulokset jaettiin suullisesti Kohtaamiskahvilan koordinaattoreille yhteistyötapaamisessa syyskuussa 2016.</p>	
Avainsanat	Sosiokulttuurinen innostaminen, osallisuus, kansalaistoiminta

Author(s) Title	Eeva Oksa, Satu Punju Inspiring workshops – Planning multicultural activities with residents
Number of Pages Date	53 pages + 6 appendices Spring 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Kirsi Lautala, Senior Lecturer Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>The aim of this Bachelor's Thesis was to engage suburban inhabitants in planning activities that support integration. In May 2016, there were three workshops organized in Helsinki. The workshops took place in a suburban resident facility that is maintained by City of Helsinki. The workshops were carried out as civic activity. The need for such activity became apparent during conversations with the social counsellor and the leading social counsellor of the local resident facility. The purpose of the workshops was to gather information on what type of multicultural activity would best fulfil the hopes and needs of people of both immigrant and Finnish background. An additional purpose of the workshops was to enhance communication between participants in workshops.</p> <p>The theoretical framework of the thesis is based on sociocultural animation, especially participation and advocacy. The methods used in the workshops to extract ideas were appreciative and allowed movement. Communication among participants was enhanced with the help of creative methods such as SpectroVisions cards. Communication outside the workshops was also encouraged by creating a workspace in the social media. The workshops were facilitated in simplified language, both Finnish and English. A written document was created based on the material produced in the workshops. In addition, a bring-and-share party was thrown in August 2016 that embraced the idea of multiculturalism and sociocultural animation.</p> <p>The feedback on the workshops indicates that the participants felt that their voices were heard and that the activities in the workshops were meaningful and useful. It is however not possible to generalize the ideas in the document to the entire population of the suburban area in question. According to our observations, the interaction between the participants was natural and active. In addition, the participants have continued seeing each other after the workshops. The participants hoped that multicultural activities would take place in the future, too, but were not keen on organizing them themselves due to the lack of resources. That is why we contacted the coordinators for Meeting Point Cafes in Helsinki. The coordinators have continued arranging multicultural activities in the local resident facility. The coordinators were informed on the results of the workshops in August 2016 and February 2017.</p>	
Keywords	Sociocultural animation, participation, civic activity

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yhteisöjen kanssa tehtävä sosiaalialan työ	2
2.1	Kotouttaminen	4
2.1.1	Paikallisyhteisöt aktiivisina toimijoina kotouttamistyössä	5
2.2	Helsingin kaupungin asukastalotoiminta	6
3	Sosiokulttuurinen innostaminen	7
3.1	Innostajan rooli ja ominaisuudet	9
3.2	Innostamisen kahdeksan piirrettä	10
3.3	Osallisuus ja osallistuminen	13
3.4	Kansalaisaktiivisuus	15
4	Monimuotoinen opinnäytetyö	17
4.1	Kehittämistarve- ja tehtävä	17
5	Monikulttuurinen kahvilatoiminta – suunnitteluvaihe, tiedottaminen, työpajat ja työpajatyöskentelyn tulokset	18
5.1	Suunnitteluvaihe	19
5.1.1	Tiedottaminen	20
5.2	Ensimmäinen suunnittelutyöpaja: ideointi - järjestösatanen	22
5.2.1	Osallistujat	22
5.2.2	Toteuttaminen	23
5.2.3	Palaute	26
5.2.4	Reflektointi	26
5.3	Toinen suunnittelutyöpaja: liikennevalotyöskentely	28
5.3.1	Osallistujat	28
5.3.2	Toteuttaminen	29
5.3.3	Palaute	31
5.3.4	Reflektointi	32
5.4	Kolmas suunnittelutyöpaja: tuloksien läpikäyminen ja jatkosta päättäminen	34
5.4.1	Osallistujat	34
5.4.2	Toteuttaminen	34
5.4.3	Palaute	36
5.4.4	Reflektointi	37

5.5	Monikulttuuriset nyttarit	38
5.6	Kohtaamiskahvila-yhteistyö	39
6	Arviointi	40
6.1	Työpajatyöskentely	41
6.2	Tavoitteiden arviointi	44
6.3	Sosiokulttuurinen innostaminen	45
6.4	Ammatillinen osaaminen	46
7	Pohdinta	48
	Lähteet	51
	Liitteet	
	Liite 1. Ensimmäisen työpajan ohjelma suomeksi	
	Liite 2. Ensimmäisen työpajan ohjelma englanniksi	
	Liite 3. Suunnittelutyöskentelystä tehty muistio	
	Liite 4. Työpajoista saadut palautteet 1	
	Liite 5. Työpajoista saadut palautteet 2	
	Liite 6. Työpajoista saadut palautteet 3	

1 Johdanto

Globalisaatio näyttöytyy eri toimintaympäristöissä monella eri tapaa. Vapaa liikkuvuus ja siirtolaisvirtojen yleistyminen näyttöytyy julkisuudessa usein keskusteluna lisääntyvästä maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoista. Opinnäytetyöprosessin alkaessa syksyllä 2015 perustettiin yli 120 vastaanottokeskusta ja mediassa keskusteltiin laajasti lisääntyneestä maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoista muun muassa kuluerinä yhteiskunnalle (Yle Uutiset 27.11.2015; Lehdistöiedotteet 29.2.2016). Suomen sisäministeriön mukaan kansainvälisen pakolaiskriisin johdosta Suomeenkin saapui turvapaikanhakijoita, joita vuonna 2015 oli yli 30 000 (Turvapaikanhakijat ja pakolaiset n.d.). Sosiaalialan eettisyyden toteutumiseksi ihmiset on nähtävä ja kohdattava ennen kaikkea ihmisinä, ei kuluerinä.

Sosiaalialan työlle ja toimintaympäristöille lisääntyvä maahanmuutto tarkoittaa muun muassa asiakasryhmien moninaisuuden lisääntymistä maahan muuttaneen väestöosan kasvaessa. Sosiaalialan toimintaympäristöjä ja työotteita sekä käytettäviä asiakastyön menetelmiä tulee kehittää huomioiden asiakasryhmien moninaistuminen. Syksyllä 2015 otimme yhteyttä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden osaston asukastalon sosiaaliohjaajan ja keskustelimme alueella maahan muuttaneiden kanssa tehtävästä työstä. Kehittämistarpeeksi nousi asukkaiden toiveiden ja tarpeiden selvittäminen monikulttuurisen toiminnan sisällöiksi.

Opinnäytteen kehittämistehtäväksi muodostui osallistaa maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia henkilöitä monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun sekä tämän avulla edistää kantaväestöön kuuluvien ja maahan muuttaneiden henkilöiden välistä vuorovaikutusta. Nämä tavoitteet saavuttaaksemme järjestimme asukastalon tiloissa toukokuussa 2016 kolme työpajaa sekä elokuussa 2016 monikulttuuriset nyyttärit, joissa hyödynsimme työotteena sosiokulttuurista innostamista. Monimuotoisen opinnäytetyömme toiminnallinen osuus on toteutettu monikulttuurisena kansalaistoimintana.

Työpajoista tehty kirjallinen raportointi perustuu opinnäytetyöntekijöiden osallistuvaan havainnointiin, osallistujilta kerättyyn palautteeseen ja valokuviiin. Työpajojen suunnittelutyöskentelyn ohjauksessa käytettiin erilaisia luovia ja osallistavia menetelmiä, kuten sekakättelyä, Spectro-kuvakortteja, järjestösatasta ja liikennevalotyöskentelyä. Kirjallisessa raportoinnissa viittaamme Suomen valtion rajojen ulkopuolelta tulleisiin ihmisiin

maahan muuttaneina henkilöinä. Termiä ”maahanmuuttaja” käytetään ainoastaan lainausteknisistä syistä. Monikulttuurisen toiminnan järjestäjinä olimme ensikertalaisia, ja opinnäytteen tekeminen on ollut meille ennen kaikkea oppimisen prosessi.

2 Yhteisöjen kanssa tehtävä sosiaalialan työ

Opinnäytetyö toteutettiin kansalaistoimintana, ja hyödynnämme sen toteutuksessa Metropolia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutuksesta saatavaa laajaa osaamista (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013). Pääasiallisena yhteistyötahona toimi Helsingin kaupungin aluetyön yksikköön kuuluva asukastalo, jonka tiloissa toteutimme suunnittelutyöpajat. Sosiaalialan työkentällä opinnäytetyömme lähenee yhteisöjen kanssa tehtävää työtä.

Stephneyn ja Evansin mukaan yhteisösosiaalityön toimintakentässä keskeisiä periaatteita ovat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, kansalaisten oma-aloitteisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. Keskeisenä tehtävänä on kansalaisten elinolosuhteisiin vaikuttaminen paikallisella tasolla, heidän osallisuutensa tukeminen arjen eri toimintaympäristöissä ja heidän täysivaltaisen kansalaisen kokemuksensa vahvistaminen. Ihmisten hyvinvointia ja selviytymistä edistetään yhteisöjen tarjoamien mahdollisuuksien avulla. (Koskinen 2003: 227-230.) Innostavilla suunnittelutyöpajoilla pyrittiin opinnäytetyössä vaikuttamaan osallistujien kokemukseen osallisuudesta ja kansalaisvaikuttamisesta.

Yhteisösosiaalityössä korostuvat yksilöiden ja ryhmien sosiaaliset verkostot, ja sillä pyritään tukemaan ja kehittämään yhteisöjä. Uudistuvassa yhteisösosiaalityössä pyritään löytämään erilaisia rajapintoja (muun muassa luova kulttuuri) ja tekemään yhteistyötä kumppanuudessa julkisen sosiaalityön, kolmannen sektorin ja erilaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. (Koskinen 2003: 229.) Opinnäytteen toiminnallisessa osuudessa pyrimme tukemaan ihmisten osallistumista arjen toimintaympäristössä, omalla asuinalueella, ja pyrimme tukemaan ihmisten oma-aloitteellisuutta järjestämällä suunnittelutyöpajoja, joissa ihmiset saavat mahdollisuuden olla aktiivisia ja oma-aloitteisia toimijoita.

Sosiaalihuollon lainsäädännössä sosiaalityön tehtäväksi määritetään yksilöiden ja perheiden selviytymisen tukemisen rinnalla myös yhteisöjen toimivuuden edistäminen. Sosiaalitoimea veloitetaan sosiaalihuoltolaissa- ja asetuksessa seuraamaan kuntalaisten

elinoloja ja tuottamaan niistä tietoa, sekä vaikuttamaan sosiaalisten ongelmien vähentämiseen. Lisäksi lainsäädännössä on ilmaistu kansalaisten omaehtoisen toiminnan tukeminen. (Koskinen 2003: 206-207.) Helsingin kaupungin asukastalotyön yhtenä tavoitteena on tukea kansalaistoimintaa muun muassa tarjoamalla tiloja eri toimijoiden käyttöön (Kampin kappeli ja Stadin asukastalot news vol. 1/4: 1).

Stephneyn ja Evansin mukaan yhteisösosiaalityö sisältää alueellista työskentelyä ihmisten kanssa, jotta heidän verkostonsa vahvistuisivat ja ongelmat olisivat ennaltaehkäistävissä. Toiminnassa hyödynnetään paikallisia resursseja, joiden avulla yhteisön jäsenten voimavaraistaminen mahdollistuu. Yhteisösosiaalityön keskeisiä käsitteitä ovat kumppanuus, saavutettavuus, paikallinen tieto ja yhteistoiminta. (Roivainen 2004.) Kotoutumisen viitekehyksessä yhteistoiminnallisuudella tarkoitetaan maahan muuttaneiden henkilöiden ja vastaanottavaan yhteisöön kuuluvien henkilöiden yhteistä toimintaa projekteissa, hankkeissa ja keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa. Se perustuu yhdessä oppimiseen, toisten kunnioittamiseen ja jatkuvaan dialogiin eri toimijoiden välillä uusien ratkaisujen löytämiseksi. (Nylund - Talvinen 2008: 113.)

Palvelut tuodaan yhteisösosiaalityössä lähelle yhteisöä. Haasteena on tunnistaa epävirallisia verkostoja, jakaa ammatillista vastuuta ja toimia joustavasti. Yhteisösosiaalityö perustuu jaettuun vastuuseen ja palveluntuottamiseen kansalaisten ja heidän verkostojensa kanssa. Yhteisösosiaalityössä ei keskitytä asiakkaan yksilöllisiin ongelmiin, vaan huomion kohteena ovat asiakkaan sosiaaliset verkostot. (Roivainen 2004.) Yhteisötaide, yhteisökasvatus ja sosiokulttuurinen innostaminen ovat nousseet viime aikoina yhteisösosiaalityön rinnalle. Niiden tavoitteena on lisätä yhteisön asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta. (Koskinen 2003: 207.) Opinnäytetyössämme tavoittelemme sosiokulttuurisen innostamisen keinoin osallisuuden kokemuksen vahvistamista kansalaisaktiivisuutta painottavien suunnittelutyöpajojen avulla.

Korostamme arjen merkitystä kansalaisvaikuttamisessa ja kansalaisuuden ymmärrämme prosessiluonteisena - sitä rakennetaan arjen erilaisissa ympäristöissä. Kansalaisuus juridisena henkilön statuksena sulkee ulkopuolelleen juuri ne, joita meillä oli tarkoitus osallistaa mukaan työpajoihin. Maahan muuttaneiden henkilöiden osallistaminen kansalaisaktiivisuutta painottaviin työpajoihin vaatii näkökulman vaihtamista kansalaisuuteen sen toteuttamisena.

2.1 Kotouttaminen

Sosiaalialalla maahan muuttaneiden henkilöiden parissa työskentelevät henkilöt tekevät kotouttamistyötä. Laissa kotoutuminen määritellään “maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi”, jonka tavoitteena on antaa maahan muuttaneelle henkilölle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia taitoja ja tietoja samalla tukien hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttamisella tarkoitetaan monialaista kotoutumisen edistämistä sekä tukemista viranomaistoimijoiden ja muiden tahojen palveluilla sekä toimenpiteillä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 1 §, 3 §).

Kotoutumislain piiriin kuuluvat kaikki Suomeen muuttaneet ja täällä asuvat henkilöt, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa ja joiden oleskeluoikeus on rekisteröity tai joille on myönnetty ulkomaalaislain tarkoittama oleskelukortti. (Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista n.d.) Toisin sanoen lain piiriin kuuluvat Suomeen muuttaneet henkilöt, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta mutta joilla on oikeus oleskella eli asua Suomessa. Kotouttamislaki ei siis koske vastaanotokeskuksissa ja hätämajoituksissa eläviä turvapaikanhakijoita. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei kotouttamistyötä voisi tehdä myös näillä statuksilla Suomessa elävien henkilöiden parissa.

Kotouttamistyön yhtenä ohjaavana periaatteena on kaksisuuntaisuus. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus on keskinäisen muuttumisen prosessi. Se nähdään muuttavan ja vastaanottavan yhteisön jaettuna, yhteisenä prosessina. Vastaanottava yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuuessa, ja maahan muuttanut henkilö hankkii vastaanottavassa yhteiskunnassa elämiseen tarvittavat tiedot ja taidot. (Kotoutumisen kaksisuuntaisuus n.d.)

Valtiollisen kotouttamisohjelman (2012 – 2015) läpileikkaava tavoite oli “maahanmuuttajien” täysimääräinen osallistuminen yhteiskuntaan ja väestöryhmien välisen vuoropuhelun edistäminen. Yhtenä painopisteenä ovat myös asuinalueiden ja yhteisöjen voimavarat osallisuuden ja vuoropuhelun edistämiseksi. (Valtion kotouttamisohjelma 2012: 12, 25.) Kaksisuuntaisen kotoutumisen toteutumiseksi lähiasuinalueiden tasolla tulisi ennen kaikkea osallistaa alueen “hiljaisiksi” määritellyjä yksilöitä tai yhteisöjä kansalaistoimintaan, joka tarjoaa mahdollisuuden tavata uusia ihmisiä ja toteuttaa kansalaistaitoja. (Maahanmuutto ja moninaisuus Helsingissä 2013 – 2016 : 23). Yritimme osallistaa suun-

nittelutyöskentelyyn maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia henkilöitä ja toteutimme sen kansalaistoimintana, mikä tarkoitti, että suunnittelutyöpajoihin osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen.

Kunnallistasolla kotouttaminen tarkoittaa lain mukaan kansainvälisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tukemista paikallisesti tai seudullisesti sekä myönteisen vuorovaikutuksen edistämistä eri väestöryhmien välillä. Kotouttamisen tavoitteena on myös edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua sekä hyviä etnisiä suhteita ja maahan muuttaneiden ryhmien osallisuutta. Maahan muuttaneen väestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kuntatasolla tapahtuvassa yleisessä suunnittelutyössä, toiminnassa ja seurannassa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 29 §.) Opinnäytteenemme toiminnallisessa osuudessa tavoiteltiin myönteisen vuorovaikutuksen edistämistä osallistamalla heitä monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun.

2.1.1 Paikallisyhteisöt aktiivisina toimijoina kotouttamistyössä

Kuntien ja kaupunkien asuinalueiden lähipalveluilla ja toiminnoilla tulisi olla erityinen ja aktiivinen rooli lakiin perustuvassa kotouttamistyössä. Asuinalueiden lähipalvelut – kuten erilaiset asukkaiden yhteiset kohtaamisen tilat – ovat arjen kansalaisuuden rakentamisen kannalta merkityksellisiä kotoutumisen paikkoja. Kotoutumisen prosessin kannalta ihmisten arki, jokapäiväinen elämä, tulisi nostaa kotouttamistyön keskiöön. Kotoutuminen on aina vuorovaikutuksellinen prosessi, ja se tapahtuu arjen tilanteissa sekä ihmisten lähiyhteisöissä (Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista n.d.). Tämän vuoksi päätimme toteuttaa opinnäytteen toiminnallisen osuuden eräässä Helsingin lähiössä lähellä ihmisten arkipäivää – siellä, missä kansalaisuutta rakennetaan ja missä siitä neuvotellaan ihmisten välisissä kohtaamisissa.

Osallisuuden ja kansalaisuuden käsitteet voidaan myös liittää keskusteluun yhteisöistä ja niiden varaan rakentuvasta kansalaisyhteiskunnasta. Yhteisöön kuuluminen ja niissä toimiminen rakentavat osaltaan osallisuutta ja kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan kolmannen sektorin toimijoiden aluetta, joka on sosiaalialan työn puolella myös merkittävä resurssi hyvinvoinnin tuottamisessa. Kumppanuutta painottavasta näkökulmasta voidaan sosiaalialan työllä vaikuttaa vertaisryhmien vahvistamiseen ja liikkeelle laittamiseen mahdollistajan roolista käsin. (Juhila 2006: 123, 130.) Suunnittelu-

työpajat tarjosivat myös kohtaamisen tilan eri taustoista tuleville osallistujille. Suunnitellu työpajoilla koetimme opinnäytetyössämme tarjota foorumin kansalaisvaikuttamiseen ja aktiivisen kansalaisuuden rakentumiseen.

Löytääksemme sopivan tilan ja paikan otimme yhteyttä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen ylläpitämään asukastaloon ja sen sosiaaliohjaajaan loppusyksystä 2015.

2.2 Helsingin kaupungin asukastalotoiminta

Helsingissä on perustettu asukastiloja 1990-luvulla kahdella eri tavalla: asukkaat ovat olleet itse perustamassa tiloja, ja niitä on perustettu kaupunkisuunnittelun tuloksena. Sisäministeriö ja EU rahoittivat lähiöuudistushankkeita. Sosiaalivirastossa yhteistyötä tekivät yhdyskuntatyöntekijät ja varhaisen tuen työntekijät. Helsingin kaupungin Terve ja turvallinen kaupunki -neuvottelukunta, kulttuuritoimi ja nuorisotoimi tukivat asukastalotoimintaa ja osallistuivat kehittämiseen aktiivisesti. (Välimäki-Adie - Pylkkänen 2008: 101.)

Helsingin kaupungin lähiöprojekti on virastojen yhteistyöprojekti, jonka tehtävänä on tukea yhteistyömalleja, jotka parantavat esikaupunkialueiden viihtyisyyttä, toimintaedellytyksiä sekä hyvän kaupunkielämän rakentumista. (Aluetyön työryhmän loppuraportti 2013: 12). Lähiöprojektin ensimmäisellä kaudella (vuosina 1996 – 1999) käynnistämistä lähiöasemista tuli sosiaaliviraston vakinaista toimintaa asukastiloina. (Nupponen - Broman - Korhonen - Laine 2008: 17).

Vuonna 2016 Helsingissä oli eri puolilla kaupunkia kymmenen erikokoista asukastaltoa, jotka sijaitsivat Punavuorella, Alppilassa, Maunulassa, Oulunkylässä, Malmilla, Pihlajamäessä, Haagassa, Kontulassa, Myllypurossa ja Vuosaarella. Niiden toiminta rakentuu asuinalueiden ja asukkaiden tarpeiden pohjalta ja ne ovat Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen ylläpitämiä. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2016.)

Asukastalotoiminnan keskeisiä tavoitteita ovat 1) asukkaiden työllistäminen ja heidän osallistumisen mahdollistaminen vapaaehtoistoiminnan muodossa, 2) kansalaistoiminnan ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen, 3) asukkaiden kokeman yksinäisyyden vähentäminen, 4) lähidemokratian vahvistaminen ja sosiaalisen pääoman kasvun edistäminen ja keskinäisen verkottumisen edistäminen alueen toimijoiden, järjestöjen, yhdistysten ja yhteisön jäsenten kesken. (Aluetyön työryhmän loppuraportti 2013: 9.)

Asukastaloissa tilastoidaan noin 500 käyntiä viikossa. Joissakin asukastaloissa tehdään enemmän sosiaalityötä- ja sosiaaliohjausta ja keskitytään päihde- ja mielenterveyskuntoutumiseen ja työllistymiseen, osassa taas keskitytään enemmän lähidemokratiaan ja asukasaktiviteetteihin perustuviin tapahtumiin ja toimintoihin. Asukastaloissa työskentelee yleensä yksi tai kaksi työntekijää, ja heidän koulutustasonsa on pääasiallisesti alempi ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi AMK) tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi YAMK). Työntekijät ohjaavat asiakkaita eri palvelujen piiriin eli toimivat linkkinä sosiaali- ja terveysalan peruspalvelujen välissä. Eri palveluista, esimerkiksi päihdetyöstä, ohjataan asiakkaita asukastalojen käyttäjiksi. Myös maahan muuttaneiden henkilöiden kanssa tehtävä työ on tärkeä osa asukastalojen toimintaa erityisesti lähiöissä (Aluetyön työryhmän loppuraportti 2013: 9.)

Helsingin kaupungin www-sivuilla asukastaloja kuvaillaan asukkaiden olohuoneina, koustiloina, kahviloina, näyttelytiloina, netti- ja/tai infopisteinä. Niissä on monenlaista harrastustoimintaa kaikenikäisille. Järjestöt ja asukkaat voivat vuokrata tiloja iltaisin ja viikonloppuisin. Toiminta on maksutonta. Tilojen vuokraamisesta, materiaaleista ja muusta toiminnan ja palvelujen toteuttamiseen liittyvistä kustannuksista saatetaan periä korvaus. (Asukastilat 2017; Lähiöasemat 2016). Saimme tilat käyttöömme ilman tilavuokratukustannuksia, sillä järjestämämme kansalaistoiminta oli maksutonta, yleishyödyllistä ja kaikille avointa.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus järjestettiin Helsingissä sijaitsevassa 1960-luvulla rakennettu lähiössä, jossa asuu noin 7 500 asukasta. Alueen peruspiirissä ulkomaalaistaustaisia asukkaista on 16,2 prosenttia. Kolme yleisintä vierasta kieltä ovat venäjä, eesti ja somali. Ulkomaan kansalaisia on 11,1 prosenttia alueen asukkaista. Alueella asuu eniten 40–64-vuotiaita (noin 7 000) ja vähiten 16–18-vuotiaita (noin 600). (Helsingin kaupungin tietokeskus 2016.) Lähdeviite on epätarkka, koska lupasimme suunnittelutyöpajoihin osallistuneille, että he eivät ole kirjallisesta raportista tunnistettavissa.

3 Sosiokulttuurinen innostaminen

Innostamisen määrittelyn ytimessä on ajatus ihmisten tietoisuuden herättämisestä, toiminnan organisoiminen ja ihmisten liikkeelle saaminen. Sen avulla pyritään parantamaan ihmisten elämänlaatua ja saamaan ihmiset tietoisiksi omasta roolistaan yhteiskunnassa, maailmassa ja omissa yhteisöissään. Innostamisen tavoitteena on, että ihmiset tulevat tietoisiksi paikastaan yhteisössään, yhteiskunnassaan ja maailmassa. Ihmiset

huomaavat, miten heidän oma toimintansa arjessaan vaikuttaa yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Sosiokulttuurinen innostaminen luo sellaisia osallistumisen mahdollisuuksia, joissa ihmiset muuttuvat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. (Kurki 2000: 19–20.)

Sosiokulttuurisen toiminnan tavoitteena on saada ihmiset osallistumaan ja toimimaan. Sosiokulttuurinen innostaminen alkaa ihmisten herkistämisestä ja motivoinnista, jotta ihmiset löytäisivät kadoksissa olleet voimavaransa. Innostamisessa tärkeää on tukea ihmisten kriittistä osallistumista herätellen heidän tietoisuutta itsestään ja ympäristöstään sillä tavoin, että he voivat nähdä yhä selvemmin omat mahdollisuutensa muuttaa olosuhteitaan ja löytää kutsumuksensa. (Kurki 2002: 119.)

Luultavasti vaikutusvaltaisain innostamisen puolestapuhuja Ezequiel Ander-Egg on määritellyt innostamisen seuraavalla tavalla:

“Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten elämänlaadun kehittymiseen liittyvien, osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien sosiaalisten käytäntöjen yhdistelmä. Käytäntöjen lopullinen tavoite on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle.” (Kurki 2000: 21.)

Metodologinen lähtökohta innostamiselle on aina ihmisten osallistuminen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja heillä on yhteinen päämäärä, jonka suuntaan he menevät. Tavoitteena on osallistumisen avulla saada aikaan muutoksia yhteiskunnassa. Sosiokulttuurinen innostaminen voi tapahtua monella eri alueella. Innostaminen voi olla kulttuurista, kasvatuksellista, sosiaalista, urheilullista, yhteisöllistä tai vapaa-aikaan ja turismiin liittyvää. Kaikissa näissä tapauksissa se on kuitenkin ryhmien ja niissä olevien ihmisten liikkeelle saattamista. (Kurki 2000: 88–89.) Opinnäytetyössämme korostuu sosiokulttuurisen innostamisen käsitteistä osallisuus ja kansalaisvaikuttaminen.

Sosiokulttuurisen innostamisen ydinajatus toiminta ja sen reflektio ja siihen perustuva uusi toiminta (Kurki 2000: 26) kulkee mukana työpajojen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä niiden raportoinnissa.

3.1 Innostajan rooli ja ominaisuudet

Innostajalla on kyky herättää ihmisten aktiivista osallistumista ja tukea ihmisiä ottamaan aktiivisesti osaa omaan kehitykseensä ja siihen ympäristöön, jossa he elävät. Innostaja auttaa aikaansaamaan prosesseja, joiden toteuttajina ovat ihmiset itse. Innostaja on läsnä ihmisten arkipäivässä ja yhteisön ihmissuhteissa. Hän havainnoi tietoja todellisuudesta, näkee puutteita ja tunnistaa erilaisia tarpeita. Innostaja kerää toimintaan mukaan mahdollisimman paljon ihmisiä ja tekee projektien suunnittelua yhdessä muiden kanssa. Yhteistyö muiden tahojen kanssa on tärkeä osa innostajan työtä. (Hämäläinen – Kurki 1997: 230.)

Innostajan ensisijainen tehtävä on saada liikkeelle ryhmiä ja yhteisöjä, suosia sosiaaliin suhteisiin verkottumista ja osallistumista sekä olla mukana kasvatuksellisissa toiminnoissa. Innostajalla tulisi olla riittävästi aikaa motivointityöhön, kykyä johtamiseen ja käytännöllisyyttä, ja erityisesti kyky saada aikaan kontakti ihmisten kanssa. (Hämäläinen - Kurki 1997: 232.)

Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnan käynnistämisessä ja ylläpitämisessä oleellisia menetelmiä ovat erilaiset ryhmätekniikat, kommunikaation ja informaation tekniikat, taiteen eri muotojen toteuttamisen keinot, ruumiilliseen kuntoon ja virkistykseen liittyvät harjoitukset. Ryhmätekniikoihin kuuluvat ryhmän muodostaminen, tutustuminen ja ryhmän koheesion ylläpitäminen. Lisäksi ryhmän tulisi "tuottaa" jotakin. Innostajan pitäisi tuntea mahdollisimman laaja kirjo ryhmätyön taitoja ja menetelmiä. (Kurki 2000: 147–149.) Toiminnallisessa osuudessa eli työpajoissa käytämme erilaisia ryhmäytymismenetelmiä, joiden tarkoituksena on tutustuttaa ihmisiä toisiinsa ja luoda hyvää ilmapiiriä osallistujien välille.

Kommunikaation ja informaation tekniikat tarkoittavat muun muassa suullisen kommunikaation tekniikoita kuten puheet ja väittelyt. Sosiaalisen kommunikaation tekniikoita ovat kirjallisessa muodossa annettava ja suullinen informaatio. Visuaalisia välineitä ovat esimerkiksi näyttelyt, jotka välittävät ihmisten kulttuurisia tuotoksia muille. Lähtökohtana taiteen eri muotojen toteuttamiseen on toimintaan osallistuvien ihmisten arki, todellinen elämä. Innostaja osaa organisoida erilaisia taiteellisia aktiviteetteja. Ruumiilliseen kuntoon ja virkistykseen liittyvien harjoitusten tehtävä on lisätä ihmisten osallistumista ja hyvinvointia ja tuottaa iloa ja onnellisuutta. (Kurki 2000: 148–149.) Työpajoissa kommuni-

koimme osallistujien tarpeiden mukaan ottaen huomioon osallistujien mahdolliset kommunikoinnin haasteet. Kommunikoimme tarvittaessa myös kirjallisesti sekä annamme informaatiota työpajoista sekä kirjallisesti että suullisesti. Valmistamme työpajojen osallistujia varten materiaaleja, joissa tuemme kirjoituksen ymmärtämistä kuvien avulla.

3.2 Innostamisen kahdeksan piirrettä

Sosiokulttuurisen innostamisen teoreettinen runko koostuu kahdeksasta piirteestä, joiden tulisi näkyä kaikessa innostamisen toiminnassa. (Kurki 2000: 24).

1. Innostamisella pyritään sosiaalisen liikkeen aikaansaamiseen ja sosiaalisen muutoksen luomiseen ja vahvistamiseen. Tavoitteena on saada ihmiset motivoitumaan ja lähtemään liikkeelle. Perusedellytys on saattaa ihmiset yhteen, jotta liikettä ja dialogia voisi tapahtua. Toimijana muutoksen aikaansaamisessa on ensisijaisesti ihminen itse. (Kurki 2000: 24.) Lähtökohtana toiminnan onnistumiselle on se, että saamme ihmisiä osallistumaan suunnittelutyöpajoihin. Aiomme mainostaa kolmea työpajaa eri foorumeilla, kuten esimerkiksi ottamalla yhteyttä järjestöihin, jotka työskentelevät maahanmuuttajien parissa. Mainostamme työpajoja sekä paperisilla mainoksilla että sosiaalisessa mediassa ja asukastaloissa eli yhteistyökumppanimme omissa toimipisteissä. Toiminnassa tavoitteena on saada ihmiset motivoitumaan yhteiseen työskentelyyn.
2. Innostaminen perustuu osallistavaan pedagogiikkaan, jonka tavoitteena on motivoida yksilöitä ja ryhmiä "kasvattamaan" itse itseään. Innostaja toimii yhdessä keskustelijana, johdattaa dialogiin ja käyttää aktiivisia pedagogisia menetelmiä. (Kurki 2000: 25.) Työpajoissa tulemme käyttämään osallistavia menetelmiä, jotta ihmiset alkaisivat tuottaa itse tietoa omista tarpeistaan ja toiveistaan. Tavoitteena on, että ryhmässä syntyisi vuorovaikutusta ja verkostoituminen alueella asuvien ihmisten kanssa olisi mahdollista. Me innostajina luomme mahdollisuuden vuorovaikutukselle kutsumalla ihmiset yhteen ja käyttäen erilaisia ryhmäytymismenetelmiä. Innostajina toimimme keskustelun avaajina ja annamme keskustelun mennä omalla painollaan eteenpäin, ilman että ohjaamme sitä johonkin tiettyyn suuntaan. Osallistavien

työmenetelmien tarkoituksena on aktivoida ihmisiä tuottamaan tietoa siitä, minkälainen toiminta tukisi vastaisi heidän tarpeitaan ja toiveitaan.

3. Innostaminen tavoittelee kulttuurista demokratiaa ja demokratisaatiota. Sen saavuttamiseksi pitää ymmärtää yksilöiden erilaisia kulttuurisia tarpeita sekä kulttuurien kirjoa. Tarvitaan yhä enemmän kulttuurien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta. (Kurki 2000: 25.) Toimintaan osallistuu ihmisiä, joilla on hyvin erilaiset kulttuuritaustat, ja toiminnassa pyrimme siihen, että jokaisen osallistujan kulttuuritaustaa kunnioitetaan. Toiminnan tavoitteena on tuoda esiin eri kulttuuritaustaisten ihmisten "oma ääni". Monikulttuurinen ryhmätyöskentely voi lisätä osallistujien ymmärrystä yksilöiden erilaisia kulttuurisia tarpeita ja kulttuurien kirjoa kohtaan.

4. Innostamisen tärkeä tehtävä on luoda ja vahvistaa toimivien ryhmäprosessien syntymistä. Tavoitteena on, että ryhmään kuulumisen ja ryhmäidentiteetti vahvistuvat ja että innostajan ammatillinen toiminta ei ole enää välttämätöntä ja ryhmät voivat jatkaa toimintaansa itsenäisesti. Innostajan keskeisiä ammatillisia osaamisalueita ovat erilaisten ryhmätyön menetelmät ja niiden käyttäminen luovasti. (Kurki 2000: 25.) Työpajoihin osallistuvat ihmiset eivät välttämättä tunne toisiaan, joten käytämme alussa aikaa tutustumiseen, jossa hyödynnämme erilaisia ryhmäytymismenetelmiä. Tavoitteena on, että työpajoissa syntyisi luottavainen ilmapiiri ihmisten kesken. Luottamus mahdollistaa sen, että ihmisten on helpompi työskennellä yhdessä. Tavoitteena on myös se, että ihmiset voisivat kommunikoida myös keskenään ilman ohjausta.

5. Innostamisen erilaiset sosiaaliset käytännöt luovat mahdollisuuden aloitteellisuudelle, osallistumiselle sekä toiminnan ja sen merkityksen pohdinnan vuorovaikutukselle. Innostamisessa korostuvat vuorovaikutus ja osallistuminen, ja siinä painottuu ryhmän, erityisesti erilaisten syrjäytyneiden ryhmien, merkitys. Tavoitteena on, että ihmiset itse kehittelevät ratkaisumalleja ongelmiinsa. Sosiokulttuurisen toiminnan ydin on toiminta, sen reflektio ja siihen perustuva uusi toiminta. (Kurki 2000: 26.) Työpajatyöskentely antaa mahdollisuuden

osallistua monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun ja mahdollisuuden olla kehittämässä uutta toimintaa alueelle. Innostajina luomme puitteet ja mahdollistamme suunnittelun aloittamisen, ja sen jälkeen ihmiset saavat mahdollisuuden luoda työpajoissa uusia ideoita. Olemme huomioineet myös sen mahdollisuuden, että työpajoissa voi syntyä tilanteita, joita meidän täytyy yhdessä pohtia ja suunnitella pohdinnan pohjalta uusia työskentelymalleja. Kannustamme ihmisiä avoimeen vuorovaikutukseen ja reflektointiin yhteisissä keskusteluissa. Opinnäytetyöntekijät refleктоivat myös keskenään osallistujilta saadun palautteen perusteella ja omiin havaintoihinsa pohjautuen ja suunnittelevat tulevan toiminnan tämän perusteella.

6. Innostamisella on myös teknologinen ulottuvuus, joka auttaa ihmisiä tiedostamaan tarpeitaan ja ratkaisemaan niitä yhdessä. Toiminnassa voidaan käyttää toimintaan sopivia sosiaalisen työn tekniikoita. Niiden avulla luodaan vuorovaikutusta, ilmaisua sekä toimintatapojen syntymistä, jotka edistävät ihmisten osallistumisen mahdollisuuksia. (Kurki 2000: 26-27.) Sovellamme työpajoissa erilaisia luovia menetelmiä, joiden tavoitteena on saada aikaan osallistumista, vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallisuutta.
7. Innostaminen mahdollistaa yksilöiden ja ryhmien identiteetin vahvistamisen niiden oman yhteisön ja alueen sisällä ja niiden kulttuurisen ja sosiaalisen kehityksen huomioon ottaen. Innostaminen on työkalujen etsimistä identiteetin vahvistamiseen. Innostaminen perustuu aina päämäärätietoiseen, suunniteltuun toimintaan. Mikä tahansa ryhmien muodostaminen ja sosiaalinen aktiviteetti ei ole innostamista. (Kurki 2000: 27.) Suunnittelemme kolmen työpajan aktiviteetit opinnäytteen tavoitteiden ja sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti. Työpajojen ohjelma mahdollistaa vapaamuotoisen keskustelun ja yhteisen pohdinnan.
8. Yksi innostamisen tärkeimmistä tehtävistä on luoda vuorovaikutusta yksilöiden ja ryhmien välille eli toimia kommunikaation järjestelmänä. Kommunikaation syntymistä edistetään monipuolisella ryhmätoiminnalla, mutta samalla sitä

edistetään esimerkiksi suuren yleisön ja viranomaisten kanssa. (Kurki 2000: 28.) Yksi opinnäytetyömme kehittämistehtävän tavoitteista on kantaväestön ja maahan muuttaneen väestön välisen vuorovaikutuksen edistäminen. Pyrimme edistämään vuorovaikutusta kutsumalla ihmiset yhteen, järjestämällä monimuotoista ryhmätoimintaa ja innostamalla ihmisiä työskentelemään yhdessä. Olemme varautuneet myös ihmisten erilaisiin kieli- ja kulttuuritaustoihin. Kutsussa mainittiin, että kielivaatimuksia ei ole. Tarvittaessa voimme kommunikoida myös englanniksi. Kommunikaatiota voi myös vahvistaa elein ja ilmein ja käyttää apuvälineinä kynää ja paperia. Toivomme, että työpajoihin osallistuu ihmisiä myös erilaisista sosioekonomisista taustoista.

3.3 Osallisuus ja osallistuminen

Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaan osallisuus on jotain, mikä ei voi liittyä pelkästään yksilön toimintaan vaan toteutuu ihmisen ja yhteisön suhteessa. Osallisuus voi toteutua hyvin erilaisissa yhteisöissä, jos niissä mahdollistuu kuulumisen, osallistuminen sekä kuulumisen tunteen kehittyminen. Osallisuus voi siis toteutua olemalla yhteisön jäsen ja toimimalla siinä sekä tämän synnyttämällä kokemuksella yhteisöön kuulumisesta. (Nivala – Ryyänen 2013: 26–27).

Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen kolme ulottuvuutta:

- 1) Ihminen on osallinen yhteisössä, kun hän on osa yhteisöä (kuuluu johonkin),
- 2) toimii osana yhteisöä (osallistuu),
- 3) kokee olevansa osa yhteisöä. (Nivala – Ryyänen 2013: 26.)

Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaan osallisuudessa on sekä toiminnallinen että kokemuksellinen taso. Toiminnalliseen tasoon sisältyy yhteiskunnallinen osallistuminen ja kokemukselliseen tasoon taas yhteiskunnallinen identiteetti. (Hämäläinen 2008: 22.)

Yhteisöissä täytyy olla mahdollisuus toimia, tulla nähdyksi ja kuulluksi arvokkaana ja omana itsenään. Jokaisella täytyy olla myös todellisia mahdollisuuksia ja valtaa vaikuttaa yhteisön asioihin. Osallisuus merkitsee myös vastuun kantamista ja sitoutumista toimintaan. (Nivala – Ryyänen 2013: 28.) Sosiaalipedagoginen osallisuuskäsitys korostaa erityisesti kahta näkökulmaa: ihmisen ja yhteisön suhdeluonnetta ja sen yhteyttä kasvuun ja kasvatukseen. Se tuo mukanaan yhteistoiminnallisuuden ja vuorovaikutuksen painotuksen ja korostaa kokemuksen tunnetta ja muistuttaa osallisuuden yhteyksistä kasvun ja kasvatuksen kysymyksiin. (Nivala – Ryyänen 2013: 30.) Työpajoissa osallistujien on mahdollista tulla kuulluksi ja olla itse kehittämässä monikulttuurista toimintaa yhdessä muiden kanssa. Toimintaa suunnitellaan yhdessä kaikkien osallistujien kesken erilaisten osallistavien menetelmien avulla.

Työpajatyöskentelyn lähtökohtana on saada ihmiset innostumaan monikulttuurisen toiminnan kehittämisestä. Tarjoamme ihmisille mahdollisuuden kohtaamiseen ja työskentelyyn muiden osallistujien kanssa sekä hyödynnämme sosiaalialan koulutuksen tarjoamaa osaamista innostajien roolissa. Työpajoissa ihmisillä on mahdollisuus keskustella, pohtia ja olla mukana kehittämässä toimintaa, joka on heille itselleen merkityksellistä. Ihmisten saaminen liikkeelle ja osallistumaan yhteiseen toimintaan voi parhaimmillaan vahvistaa yhteisöllisiä suhteita ja yhteisöön kuulumisen tunteita eli vahvistaa osallisuuden sosiaalista perustaa. Tavoitteena on, että osallistumisesta seuraava kuulumisen tunne sitouttaa osallistumaan toimintaan yhä uudelleen. (Nivala – Ryyänen 2013: 32.)

Kaikki osallistumista tukeva ja osallistumisen mahdollistava toiminta ei kuitenkaan ole sosiaalipedagogiikan perusajatusten mukaista, vaan osallistumisen tulee perustua kolmeen periaatteeseen: yhteistoiminnallisuuteen, reflektiivisyyteen ja dialogisuuteen (Nivala – Ryyänen 2013: 33). Pyrimme työpajoissa siihen, että kaikkien osallistujien on tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi sekä pohtia yhdessä mahdollisia ongelmia ja haasteita. Työpajoissa voidaan oppia ja löytää vastauksia yhdessä. Toiminnassa korostetaan jokaisen mahdollisuutta olla aktiivinen toimija toiminnan suunnittelussa.

3.4 Kansalaisaktiivisuus

Kansalaisuus ilmenee osallistumisena ja vaikuttamisena yhteisössä ja yhteiskunnassa. Osallistumismahdollisuuksien kehittäminen on osa osallistumisen tukemista. Sosiaalipedagogisen kansalaiskasvatuksen tavoitteena on osallisuuden vahvistaminen. Tämä tarkoittaa ihmisten osallistumisen valmiuksien kehittämistä, osallistumisen tukemista ja yhteisöön kuulumisen kokemuksen vahvistamista (Nivala 2008: 172–174.)

Aktiivinen kansalaisuus ilmenee ihmisen kaikenlaisena osallistumisena ja vaikuttamisena yhteisöissä tai laajemmin yhteiskunnassa. Aktiivisen kansalaisuuden määritellään tarkoittavan ihmisen identiteettiä, osallistumista, kohtaamista ja välittämistä. (Harju 2005: 67 – 68.) Passiivinen kansalaisuus ilmenee ihmisen olemisessa objektina, ei osallistuvana ja vaikuttavana subjektina. Vapaassa yhteiskunnassa passiivisen kansalaisuuden tulee olla hyväksyttyä, mutta aktiivisuuteen pitää kannustaa. (Kohti aktiivista kansalaisuutta 2005: 44.)

Aktiivinen kansalaisuus konkretisoituu osallistumisessa, joka lähtee aina ihmisestä itsestään. Aktiivinen kansalaisuus muuttuu todellisuudeksi, kun ihminen on motivoitunut ja uskaltaa osallistua. Ihmisellä on tarve kokea kuuluvansa johonkin ja voivansa vaikuttaa. Sosiaalinen puoli ihmisessä kaipaa keskustelua ja mielipiteiden vaihtamista. Välittäminen tuo aktiiviseen kansalaisuuteen inhimillisen näkökulman. Välittäminen lähtee ensin omasta itsestä ja laajenee sen jälkeen kanssaihmiin, lähiyhteisöön ja lopuksi globaalille tasolle. (Harju 2005: 69–70.) Aktiivinen kansalainen haluaa, osaa ja saa toimia vaikuttajana itselle merkityksellisissä yhteiskunnallisissa asioissa eli osallistua aktiivisena subjektina. (Kohti aktiivista kansalaisuutta 2005: 44–45.) Työpajoihin osallistuminen perustuu kansalaistoimintaan eli vapaaehtoisuuteen, joten emme voi olla varmoja siitä, saammeko ihmisiä motivoitumaan tulemaan paikalle. Markkinoimme suunnittelutyöpajoja sillä, että ihmisillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun eli vaikuttaa, ja olla mukana luomassa uutta toimintaa asuinalueelle. Työpajoissa ihmisillä on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa muiden osallistujien kanssa ja vaikuttaa yhdessä tekemällä.

Aktiivinen kansalainen tarvitsee perustietoja- ja taitoja, joita ovat muun muassa kansalaisen oikeudet, velvollisuudet sekä mahdollisuudet vaikuttamiseen. Keskeisiä taitoja, joita aktiivinen kansalainen tarvitsee, ovat muun muassa puhumisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja keskustelemisen taidot. Tärkeää on myös kyky osallistua, tehdä yh-

teistyötä ja olla kriittinen. (Kohti aktiivista kansalaisuutta 2005: 44–45.) Kutsuimme suunnittelutyöpajoihin eri kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä. Haasteina suunnittelutyöpajoissa ovat ihmisten kielitaito ja tiedot kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksista. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että meidän on varattava kommunikoinnille riittävästi aikaa ja käytettävä selkokieltä sekä mahdollisesti englantia. Pyrimme osallistamaan ihmisiä työpajojen suunnittelutyöskentelyyn erilaisia innostavia menetelmiä käyttäen. Suunnittelutyöskentelyn tulisi harjoittaa myös osallistujien yhteistyötaitoja.

Vapaaehtoistoiminnassa aktiivinen kansalaisuus toteutuu parhaiten. Silloin ihminen on mukana omana itsenään, osallistuu, välittää toisista ihmisistä, yhteisistä asioista ja toimii toisten ihmisten ja oman yhteisönsä hyväksi ilman rahallista vastinetta. (Harju 2005: 70.) Osallistuminen suunnittelutyöpajoihin perustuu vapaaehtoisuuteen eli aktiiviseen kansalaisuuteen. Työpajoissa ihmisten on mahdollista osallistua, tulla kuulluksi ja vaikuttaa.

Kansalaisuuden eri ulottuvuuksia on perinteisesti kuvattu T. M. Marshallin mukaan erottamalla ne kolmeen osaan: oikeudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen kansalaisuuteen. Näkökulmaa kansalaisuuteen on tarvetta kuitenkin laajentaa yhteiskunnan monimuotoisuuden lisääntyessä ja monimuotoisuuden tullessa näkyviin entistä paremmin. Kun otetaan osallisuuden ja kuulumisen ulottuvuudet mukaan Marshallin kolmijakoon, kansalaisuuden määritelmä täydentyy ja ylittää näin myös julkisen ja yksityisen elämänpiirien rajat. (Keskinen – Vuori 2012: 11.) Ihmisillä tulisi olla toiminnan ja vaikuttamisen mahdollisuuksia yhteisössä ilman kansalaisuuden juridista asemaa ja oikeuksia, mikä toteutuu yhteisön elämään osallistumisen kautta (Nivala 2008: 142.)

Opinnäytetyössämme kansalaisuus pelkästään henkilön juridiseen asemaan viittaavana terminä sulkee ulkopuolelleen osan niistä, joita olemme koettaneet osallistaa suunnittelutyöpajoihin. Tämän vuoksi opinnäytetyössämme korostuu aktiivisen kansalaisuuden tekemisen näkökulma, jolloin painotus on arkipäiväisissä prosesseissa, puheissa ja toiminnassa – suunnittelutyöskentelyyn osallistumisessa. Näissä prosesseissa julkinen ja yksityinen lomittuvat ja yhdistyvät, ja niiden kautta kansalaisuutta rakennetaan. Nämä prosessit voidaan nähdä myös mukaan ottavina tai pois sulkevinä, jolloin osallisuudesta, yhteisöön kuulumisesta ja oikeuksista neuvotellaan. Tällaista lähestymistapaa kansalaisuuteen voidaan kutsua ”arjen kansalaisuudeksi”. Tämä ohjaa kotoutumisen ja kotouttamisen tarkastelua kohti maahan muuttaneiden henkilöiden ja heidän kanssaan toimivien ihmisten arkea. (Keskinen –

Vuori 2012: 12.) Opinnäytetyömme näkökulma kansalaisuuteen on arjen prosesseissa rakentunut kansalaisuus eli arjen kansalaisuus.

4 Monimuotoinen opinnäytetyö

Monimuotoinen opinnäytetyömme koostuu tuotososiosta ja kirjallisesta raporttiosiesta. Tuotososioon sisältyvät keväällä 2016 järjestetyt suunnittelutyöpajat ja niissä tuotettu materiaali sekä monikulttuuriset nyttärit elokuussa 2016. Kirjallisessa raporttiosiossa kuvaamme toimintaympäristöä, teoreettisia lähtökohtia ja tavoitteita opinnäytetyöllemme sekä käsittelemme suunnittelutyöpajojen toteutumista ja niiden arviointia. Monimuotoisessa eli toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät tutkimuksellinen raportointi ja käytännön toteutus. Toiminnallinen opinnäytetyö voi käytännössä olla esimerkiksi toiminnan tai tapahtuman järjestämistä tai oppaan tai ohjeistuksen tekemistä. Sen tulisi olla työelämälähtöinen ja tutkimuksellisella otteella toteutettu ja osoittaa, että tekijä hallitsee alan tiedot ja taidot riittävän hyvin. (Vilka – Airaksinen 2003: 9–10.)

Opinnäytetyömme arviointi perustuu osallistujilta kerättyyn palautteeseen sekä omiin havaintoihimme innostajina. Havainnoinnin avulla voidaan saada suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Se on todellisen elämän tutkimista ja sopii hyvin menetelmänä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimiseen. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, miten ihmiset todellisuudessa toimivat. Käytimme opinnäytteen toiminnallisessa osuudessa osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan heidän ehdoillaan ja hänelle muodostuu jokin rooli ryhmässä. Havainnoinnin tavoitteena on saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavien elämästä, tai se voi kohdistua ennalta rajattuihin kohteisiin. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 212–217.) Toimimme ryhmässä innostajan roolissa ja havainnoimme ryhmän jäsenten osallistumista suunnittelutyöskentelyyn ja heidän välistään vuorovaikutusta.

4.1 Kehittämistarve- ja tehtävä

Syksyllä 2015 aloimme etsiä yhteistyötahoa opinnäytetyön toteuttamiseksi. Otimme yhteyttä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden alaisen asukastalon sosiaaliohjaajaan tavoittaaksemme sopivan kohderyhmän monikulttuurisen toiminnan järjestä-

miseksi. Pohdimme yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa, mikä olisi sellaista monikulttuurista toimintaa, joka tukisi alueella asuvia, maahan muuttaneiden henkilöiden kotoutumista ja alueen muiden asukkaiden tutustumista toisiinsa. Keskusteluissa tuli ilmi, että asukastalo tavoittaa pääsääntöisesti kantaväestöön kuuluvia henkilöitä eivätkä alueella asuvien maahan muuttaneiden henkilöiden tarpeet ole täten tarpeeksi hyvin tiedossa. Tämän vuoksi päätimme nostaa tulevan toiminnan keskeiseksi tavoitteeksi alueella asuvien, maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden äänen esille tuomisen monikulttuurisen toiminnan sisältöjen kartoittamiseksi.

Keskusteluissa asukastalon sosiaaliohjaajan kanssa nousi merkittäväksi kehittämistarpeeksi myös alueen kantaväestön ja maahan muuttaneen väestönosan välisen vuorovaikutuksen edistäminen. Keskustelimme myös asukastalojen johtavan sosiaaliohjaajan kanssa siitä, että olisi tärkeää, että alueelle maahan muuttaneiden henkilöiden tarpeita ja toiveita kuultaisiin, jotta kotoutumista edistävää monikulttuurista toimintaa voisi järjestää. Päädyimme erilaisten pohdintojen jälkeen järjestämään osallistavia suunnittelutyöpajoja asukastalon tiloissa monikulttuurisen toiminnan sisältöjen kartoittamiseksi.

Opinnäytetyömme kehittämistehtävänä on 1) *osallistaa maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia henkilöitä monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun* sekä tämän avulla 2) *edistää kantaväestöön kuuluvien ja maahan muuttaneiden henkilöiden välistä vuorovaikutusta*. Näihin tavoitteisiin pyrimme järjestämällä kolme työpajaa, jossa hyödynnämme työotteena sosiokulttuurista innostamista.

5 Monikulttuurinen kahvilatoiminta – suunnitteluvaihe, tiedottaminen, työpajat ja työpajatyöskentelyn tulokset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esiin alueelle maahan muuttaneiden henkilöiden ääntä osallistamalla heitä suunnittelutyöskentelyyn sekä edistää maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden välistä vuorovaikutusta ja tutustumista toisiinsa. Opinnäytteen tekijöillä ei ollut aikaisempaa kokemusta monikulttuurisen suunnittelu- ja kehittämistoiminnan järjestämisestä. Kolmen työpajan vetäjinä ja järjestäjinä toimivat opinnäytetyön tekijät, ja siihen osallistui yhteisöpedagogiopiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta.

Tässä kirjallisessa raportiosiossa kuvataan monimuotoisen opinnäytteen toteuttamisen eri vaiheet ja eritellään opinnäytetyön tekijöiden vastuut työpajojen toteuttamisen ja suunnittelun tasolla viittaamalla opinnäytetyöntekijöihin sanalla ”innostaja”, ”osallistuja” tai ”järjestäjä”. Innostajat ovat myös työpajojen tasa-arvoisia osallistujia, samoin kuin yhteisöpedagogiopiskelija, johon viitataan sanalla ”järjestäjä” tai ”osallistuja”.

5.1 Suunnitteluvaihe

Koimme suunnitteluvaiheessa haastavana osallistujien löytämisen sekä sopivien suunnittelu- ja tiedontuottamismenetelmien valitsemisen työpajoihin. Tämän vuoksi konsultoimme maaliskuussa 2016 asukastalojen johtavaa sosiaaliohjaajaa sekä kulttuurienvälisyyttä edistävän Interkultturan -järjestön työntekijää. Keskusteluissa molempien kanssa korostui se, että työpajaan osallistumisen olisi tarjottava osallistujalle jotain konkreettista. Myös ruoka ja sen merkitys monikulttuurisissa kohtaamisissa nousi esiin.

Asukastalojen johtava sosiaaliohjaaja ehdotti monikulttuurisen kahvilatoiminnan perustamista kulttuurienvälisen kohtaamisen edistämiseen asukastalolle. Pohdimme, että pelkkä suunnittelutyöskentely olisi liian abstraktia eikä vetäisi paikalle tarpeeksi innostuneita osallistujia. Päätimme noudattaa asukastalojen johtavan sosiaaliohjaajan neuvoa, ja tiedotuksessa korostui se, että osallistujia etsittiin suunnittelemaan ja perustamaan monikulttuurista kahvilatoimintaa asukastalolle. Tarkoituksenamme oli kuitenkin suunnittelutyöpajojen avulla ainoastaan kartoittaa osallistujien näkemyksiä ja tarpeita monikulttuurisen kahvilakonseptin sisällöiksi ja lopulta irtautua varsinaisen toiminnan toteuttamisesta. Tässä vaiheessa saimme tietää asukastalojen johtavalta sosiaaliohjaajalta yhteisöpedagogiopiskelijasta, joka oli kiinnostunut osallistumaan työpajojen järjestämiseen ja jatkamaan suunnittelutyön tuloksien perusteella varsinaisen kahvilatoiminnan toteuttamisen parissa osana omia opintojaan.

Päätimme toteuttaa kolme erilaista innostavaa suunnittelutyöpajaa, jotka tähtäisivät sekä osallistujien toisiinsa tutustumiseen että tiedon tuottamiseen monikulttuurisen toiminnan sisällöksi. Työpajat toteutettiin toukokuun 2016 aikana arki-iltoina asukastalon tiloissa, ja niiden vetäjinä toimivat opinnäytteen tekijät ja yhteisöpedagogiopiskelija. Yhteisöpedagogiopiskelija osallistui toisen työpajan suunnitteluun, toiseen ja kolmanteen työpajaan sekä monikulttuurisiin näyttäreihin, mutta päätti olla jatkamatta toiminnan toteuttamisen

parissa. Palautteen kerääminen ja sen pohjalta reflektointi ja havaintojen kerääminen olivat innostajien vastuulla osana opinnäytetyöprosessia.

Työpajoissa käytettävien menetelmien valintaa ohjasi esteettömyyden ja matalan kynnyksen periaate sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä. Lisäsimme ensimmäisen työpajan materiaaliksi tekemämme osallistujille jaettavan illan ohjelman (Liite 1 ja 2) tekstiosuuksiin selkeyttäviä kuvia. Liikennevalotyöskentely (Summa – Tuominen 2009: 30.) valikoitui yhdeksi tavaksi fasilitoida suunnittelua, koska lähtöoletuksemme oli, että useimmat kykenisivät ymmärtämään, mitä punainen, keltainen tai vihreä pahvilappu havainnollistaisivat ideoiden toteuttamisen tasolla. Vuorovaikutusta ihmisten välillä olimme valmistautuneet tukemaan piirtämällä, kirjoittamalla ja elekielen avulla. Sosiokulttuurisen innostamisen hengessä korostuivat luovuus ja toiminnallisuus tutustumiseen tähtäävien menetelmien valinnassa. Valmistauduimme kommunikoimaan työpajoissa sekä suomeksi että englanniksi, minkä lisäksi käänsimme työpajojen materiaalit englannin kielelle. Lisäksi pohdimme, että työpajojen mainos ja niiden materiaalit olisi hyvä kääntää mahdollisimman monelle kielelle, mutta opinnäytteen aikataulutuksen vuoksi emme taivoittaneet henkilöitä, jotka olisivat tämän ehtineet tehdä.

5.1.1 Tiedottaminen

Työpajoista tiedottamiseen käytimme mainosta, joka käännettiin myös englanniksi. Mainos tehtiin ja levitettiin alueelle yhteistyössä asukastalon henkilökunnan kanssa. Ja olimme sen myös sosiaaliseen mediaan luomaamme alustaan sähköisenä versiona. Veimme tietoa henkilökohtaisesti suunnittelutyöpajoista useammalle asukastalolle, joista yhdessä yksi asukas kutsui meidät Suomi-Syyria Ystävyyssseura ry:n järjestämään äitienpäiväjuhlaan. Kävimmekin äitienpäiväjuhlassa tarkoituksenamme tiedon levittäminen työpajoista. Varsinaisen paperisen mainoksen puuttumisen takia viestimme tilaisuudessa ainoastaan suullisesti tulevasta suunnittelutoiminnasta emmekä onnistuneet sitouttamaan ketään osallistumaan – vaikka pääsimmekin tanssimaan syyrialaisia kansantansseja. Henkilökohtainen kutsuminen osoittautui kuitenkin prosessin aikana tärkeimmäksi tavaksi saada osallistujia työpajoihin.

Matalan kynnyksen luomiseksi työpajoihin osallistumiseen ei mainosjulisteessa vaadittu ennakoilmoittautumisia. Mainitsimme paikan päällä olevista tarjoiluista, jotta vähintään

tarjoiluista kiinnostuneet henkilöt osallistuisivat. Mainoksessa kerrottiin myös, että osallistuminen ei edellytä kielitaitoa. Työpajoistamme tehtiin myös uutisnosto Helsingin kaupungin www-sivuille, missä muodossa se päättyi myös apulaiskaupunginjohtajan Facebook-päivitykseksi. Asukastalon omille Facebook-sivulle jaettiin myös sähköinen mainosjuliste. Välitimme mainosjulistetta sähköpostin välityksellä suoraan vastaanottokustusten ohjaajille ja pyysimme heitä kääntämään sen turvapaikanhakijoille. Yhtään turvapaikanhakijaa ei tämän perusteella tullut paikan päälle.

Välitimme tiedon työpajoista myös alueen paikallislehteen menot-palstalle. Tämän lisäksi paikallislehden välissä ilmestyvään kaupunginosaliitteeseen tuli pienimuotoinen englanninkielinen lehtiartikkeli monikulttuurisen kahvilatoiminnan suunnittelutyöpajoista. Sosiaalisen median väyliä emme käyttäneet siinä laajuudessa kuin olisimme voineet. Alueelliset ryhmät ja sivustot olisivat olleet hyvä keino tiedon välittämiseen alueen asukkaille.

5.2 Ensimmäinen suunnittelutyöpaja: ideointi - järjestösatanen

Ensimmäisen suunnittelutyöpajan tavoitteena oli tutustuttaa osallistujia toisiinsa ja aloittaa ideointi monikulttuurisen kahvilatoiminnan sisällöiksi. Ensimmäinen suunnittelutyöpaja jakautui kolmeen vaiheeseen: 1) tutustumiseen, 2) ideointityöskentelyyn ja 3) ideoiden purkuun ja palautteen antamiseen työpajasta. Ensimmäisessä työpajassa osallistujat tuottivat ideoita monikulttuurisen toiminnan sisällöiksi. Ideat käytiin läpi purkamalla ne yksitellen tapaamisen lopuksi.

Kuvio 1. SpectroVisions –kuvakortit asukastalon pöydän päälle aseteltuina (Oksa 2016).

5.2.1 Osallistujat

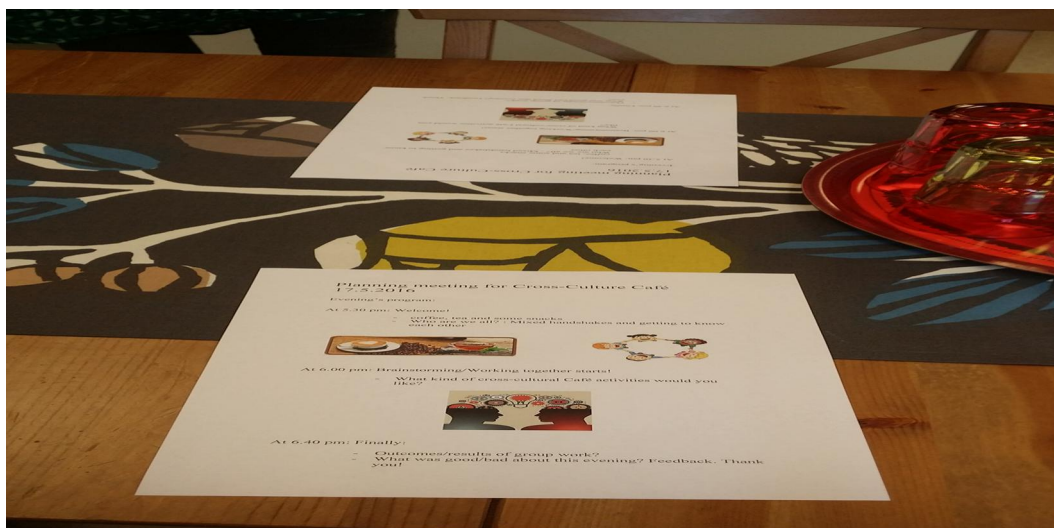
Olimme saaneet ennakkoon tiedon yhteisöpedagogiopiskelijan pois jäämisestä ja osallistumaan kiinnostuneista eri asukastalojen henkilökunnan jäsenistä. Osallistujia saapui ensimmäiselle kerralle yhdeksän. Kaksi näistä oli erään osallistujan lapsia, jotka pelasivat viereisessä tilassa vanhempansa luvalla tietokonepelejä suunnittelutoiminnan aikana. Yksi osallistuja poistui ennen varsinaisen ideoinnin alkamista, joten varsinaiseen ideointityöskentelyyn osallistui kuusi henkilöä sekä kaksi ohjaajaa innostajan roolissa. Ensimmäiseen työpajaan osallistuneeksi voidaan kokonaisuudessaan laskea 11 henkilöä innostajat mukaan luettuna.

Näistä 11 osallistujasta yksi oli kotoisin Irakista, kolme Somaliasta, yksi Gambiasta, ja loput olivat kotoisin Suomesta. Yhden kantaväestöön kuuluvan osallistujan sukujuuret

olivat toisen vanhemman mukaan Turkista lähtöisin. Neljä osallistujista oli alueen asukkaita. Yksi osallistuja oli alueen evankelilais-luterilaisen seurakunnan kansainvälisyystyötä tekevä pappi. Yhden osallistujan kanssa muut osallistajat käyttivät englantia, muutoin osallistujien yhteinen kontaktikieli oli suomi.

5.2.2 Toteuttaminen

Ensimmäinen suunnittelutyöpaja järjestettiin asukastalon tiloissa 17.5.2016 klo 17.30–19.00. Suunnitteluun oli varattu olohuonemainen tila, jossa oli kaksi ruokapöytää ja pieni keittiö ja sohva. Osallistajat saapuivat suunnitteluiltaan hieman klo 17.30:n jälkeen. Aloitimme työpajan toivottamalla osallistajat tervetulleeksi ja ohjaamalla heidät tarjoiluiden pariin. Alkuun tilanne oli hyvin vapaamuotoinen osallistujien nauttiessa tarjoiluista yhteisen ruokapöydän ääressä. Yksi osallistuja ei istunut pöydän ääreen vaan viereiselle sohvalle syömään. Istuuduimme itse innostajina ennalta sovitusti eri puolille pöytää ja toivotimme vielä uudestaan kaikki osallistajat tervetulleiksi. Kaksi lasta siirtyi syömisen jälkeen tietokonetilaan vanhempansa ohjaamana. Pienimuotoista keskustelua syntyi tarjoiluista pöydän ääressä. Ruokapöytään oli myös ennalta jaettu materiaali tiedoksi illan kulusta (ks. kuvio 2 ja liite 1 ja 2).

Kuvio 2. Ensimmäisen työpajan kulun ohjelma (Oksa 2016)

Tämän jälkeen ohjasimme osallistajat seisomaan rinkiin viereiseen tietokonetilaan, missä toinen innostajista ohjasi sekakättelyn. Sekakättely on yksi innostamisen osallis-

tavista menetelmistä ja sopii rennon ilmapiiriin ja osallistumiseen rohkaisemiseen erilais-
ten tilaisuuksien alkuun (Osallistavia menetelmiä n.d.). Sekakättelyyn osallistuivat kaikki
paitsi lapset ja yksi aikuinen.

Tämän jälkeen siirryimme takaisin olohuonetilaan, missä toinen innostajista ohjasi tutus-
tumiskierroksen SpectroVisions -kuvakorttien (ks. kuvio 1.) avulla. Olimme ennalta jär-
jestelleet kuvakortit toisen ruokapöydän päälle, mistä osallistujat hakivat korttinsa ja istu-
tuutuivat takaisin toiseen ruokapöytään, jossa olivat ideointityöskentelyyn tarvittavat ma-
teriaalit. Osallistujat valitsivat kortin oman tunnetilansa pohjalta ja esittelivät sekä kortin
että itsensä. Yksi osallistuja ei tätä tehnyt. Tutustumiskierroksen esittelyt sujuivat
dynaamisesti. Esittelyvuoro siirtyi satunnaisesti, eli se ei noudattanut osallistujien istu-
majärjestystä. Tutustumiskierroksella esittelyvuorossa olevalle osallistujalle esitettiin
muiden osallistujien toimesta tarkentavia kysymyksiä, ja mikäli osallistujilla jäi kielitaidon
puutteen vuoksi jotain ymmärtämättä, esittivät he selventäviä kysymyksiä.

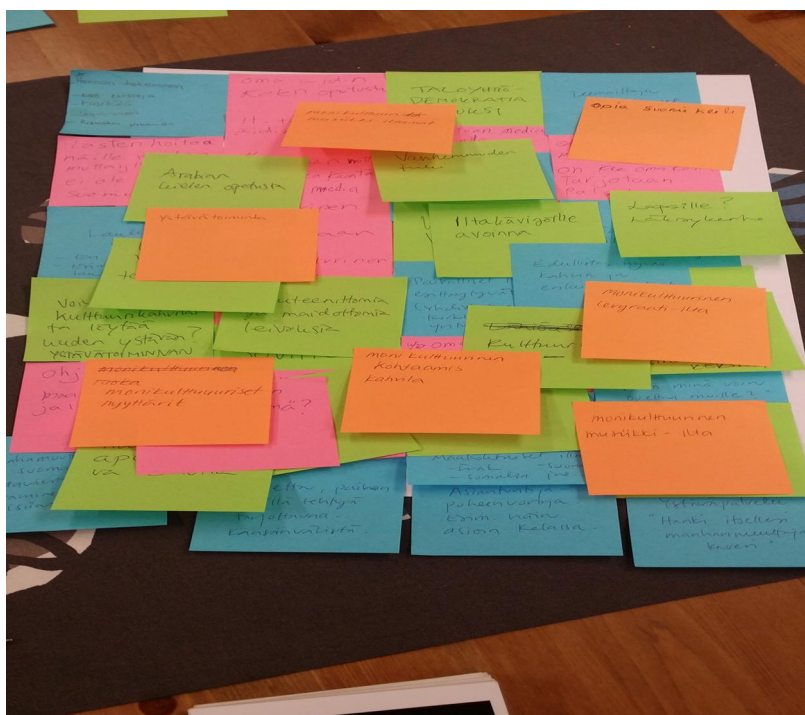
Esittelyvuoroon päästyämme kerroimme, että työpajat osa opinnäytetyötämme ja että
niistä tehdään kirjallinen raportti. Selvensimme osallistujille, että työpajoihin osallistumi-
nen on anonymia eli osallistujat eivät ole tunnistettavissa opinnäytetyöhön kuuluvasta
kirjallisesta raportoinnista, ja että työpajoihin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuu-
teen. Kerroimme myös, että keräämme palautetta työpajoista. Yksi osallistuja joutui
tässä vaiheessa lähtemään muun menonsa vuoksi, mutta ilmoitti tulevansa taas seuraavalla
kerralla. Opinnäytetyöprosessi ei aiheuttanut osallistujissa juurikaan kysymyksiä.

Kuvio 3. Järjestösatanen –ideointi käynnissä asukastalolla (Oksa 2016)

Tämän jälkeen ohjeistimme osallistujille ideointimenetelmä järjestösatasen, jossa on tavoitteena tuottaa yhteensä 100 ideaa (Summa – Tuominen 2009: 23). Osallistajat ideoiivat vastauksia innostajien kysymykseen: ”Millaisena sinä näet kulttuurikahvilatoiminnan?” Keskustelun avulla innostajat pyrkivät laajentamaan kysymystä niin, että sana ”kulttuuri” viittaisi myös eri kulttuurien välisyyteen. Jaoin osallistujille erivärisiä post-it-lappuja, joille oli mahdollista kirjoittaa omat ideansa ja sitten lisätä ne yhteiselle valkoiselle paperille. Innostajat eivät kuitenkaan laskeneet ideoita työskentelyn aikana, koska työskentelylle oli aikaa vain puoli tuntia sen vuoksi, että olimme aikataulusta jäljessä. Huomasimme, että kaikki osallistajat eivät olleet suomen kielen kirjoitustaitoisia. Toinen innostajista toimi yhden osallistujan tukena ideomisessa kertomalla osallistujalle, että voi kirjoittaa hänen puolestaan ideoita sanelun perusteella. Osallistuja ei kuitenkaan halunnut tuottaa ideoita. Kaksi osallistujista eivät muista syistä kirjoittaneet ideoitaan post-it-lapuille. Tämän vuoksi ideoiden purkamisen aikana syntyneen keskustelun pohjalta toinen innostajista toimi heidän ideoidensa kirjaajana vielä ideoiden purkuvaiheessa.

Kuvio 4. Osallistajat ideoiivat yhteensä 50 ideaa (Oksa 2016).

Suunnitteluillan ohjelman (Liite 1 ja 2) perusteella ideointityöskentelyyn eli järjestösatasen oli varattu 40 minuuttia ja sen tuloksien purkuun 20 minuuttia. Koska osallistajat saapuivat myöhässä ja koska innostajat eivät halunneet keskeyttää tutustumisvaihetta, jäi ideointityöskentelylle aikaa vain 30 minuuttia. Tässä ajassa tuotimme kuitenkin yhteensä 50 ideaa. Innostajina osallistuimme myös ideointiin. Yksi osallistujista ehdotti,

että työskentelyn tulokset käytäisiin läpi niin, että jokainen lukee kirjoittamansa post-it-laput. Näin sovittiin ja tehtiin. Ideointityöskentelyn tuloksien läpikäyminen synnytti vilkasta keskustelua, ja sen pohjalta toinen innostajista kirjasi ylös vielä lisää ideoita.

Esittelimme vielä seuraavan kerran ohjelman ja pyysimme osallistujia kirjaamaan punaisille ja vihreille post-it-lapuille palautteen työpajasta niin, että vihreälle kirjoitetaan se, mikä koettiin positiivisena työpajoissa, ja punaiselle taas se, missä olisi kehitettävää. Keskustelua syntyi myös uusien osallistujien saamisesta työpajaan. Sovimme osallistujien kanssa, että he välittävät tietoa eteenpäin tulevista suunnittelutyöpajoista. Pyysimme myös osallistujia jättämään sähköpostiosoitteensa yhteydenpitoa varten. Viisi osallistujaa jätti yhteystietonsa. Osa osallistujista jäi kiireettömästi paikalle oleskelemaan, joten kysyimme heiltä palautetta vielä suullisesti.

5.2.3 Palaute

Kirjallisessa palautteessa (Liite 4) nousi esiin kehittämistä vaativina asioina työpajojen ohjelman aikataulutuksesta kiinnipitäminen, työskentelylle varattu aika sekä suunnittelutyöpajassa esiin tullut seikka, että työpajojen järjestämisestä olisi tärkeää tiedottaa vastaanottokeskuksiin henkilökohtaisesti kutsumalla. Kirjallisessa palautteessa (Liite 4) positiivisena asiana koettiin se, että paikalla oli maahan muuttaneita henkilöitä, sekä hyvä ilmapiiri, avoin asenne ja kiinnostavat, keskustelua herättäneet puheenaiheet. Lisäksi ideapaja koettiin toimivaksi.

Pyysimme kirjallisen palautteen määrän vähyyden vuoksi osallistujilta myös suullista palautetta. Siinä korostui ideatyöskentelyn tuloksien purkamisen pohjalta virinnyt vuorovaiikutustilanne irakilaistaustaisen ja kantasuomalaistaustaisen osallistujan välillä, minkä suullisen palautteen antajat kokivat rasistisena. Positiivisena seikkana koettiin työpajan tarjoilut.

5.2.4 Reflektointi

Osallistujamäärä oli meille melkoinen yllätys. Jäimme pohtimaan myös lasten osallistumista suunnitteluiltaan. Päätimme varautua lasten osallistumiseen seuraavalle kerralle varautumalla toiminnan järjestämiseen lapsille muiden osallistujien työskentelyn ajaksi.

Päätimme ottaa mukaan paperia ja värikyniä piirtämistä varten. Suunnittelutyöpajan aikana virinnyt aktiivinen ja dynaaminen keskustelu ei vaatinut innostajilta juurikaan sen ylläpitämistä. Vuorovaikutus osallistujien välillä oli omaehtoista ja soljuvaa. Myös innostajista tunnelma oli lämmin ja välitön. Tila ohjasi kodinomaisuuteen sohvineen ja keittiöineen, ja ruokapöytä, jonka ympärillä ideointityöskentely tapahtui, ohjasi myös innostajia rentoutumaan. Innostajien rooliksi tuntui jäävän vilkkaassa keskustelussa sen rajaaminen ja eteenpäin vieminen. Keskustelun ylläpitämistä ei innostajien taholta juuri tarvittu.

Pohdimme jälkeenpäin, että olimme varanneet liian vähän aikaa työpajalle. Puolitoista tuntia tuntui liian vähäiseltä ajalta myös innostajista – yhteisestä aikataulusta kiinnipitäminen oli haastavaa. Päätimme sopia seuraavalle kerralle tarkemmin innostajien roolit vuorovaikutustilanteisiin ja pidentää työpajojen kestoja puolella tunnilla. Toinen innostajista toimisi keskustelun ylläpitäjänä ja toinen taas rajaisi keskustelua ja veisi sitä näin eteenpäin. Jatkossa olisi mahdollista käydä läpi tulevien suunnittelutyöpajojen ohjelmat näinkin tiukasti rajatulla aikataululla.

Saamamme suullisen palautteen ja omien havaintojemme pohjalta pohdimme myös irakilaistaustaisen ja kantasuomalaistaustaisen osallistujan välistä keskustelutilannetta. Muut osallistujat reagoivat keskusteluun vahvasti puuttumalla siihen. Toinen ohjaajista puuttui tilanteeseen keskeyttämällä keskustelun ja sanoittamalla osapuolten kannat. Ohjaaja kirjoitti myös keskustelun pohjalta kaksi uutta idealappua. Työpajan jälkeen innostajat pohtivat, miten tulisi suhtautua kommentteihin, jotka tulkitaan rasistisiksi. Päätimme, että on tarpeellista seuraavan työpajan alussa julkilausua se, että tilaisuudessa ei suvaita rasismia ja että tila, jota käytämme, on syrjintävapaa. Koimme, että mahdollisen rasismin esiintyminen vuorovaikutustilanteissa ja rasististen kommenttien ennaltaehkäisy on meidän vastuullamme ohjaajina, järjestäjinä, innostajina ja kanssaihmisinä. Meillä on innostajina mahdollisuus ennaltaehkäistä ja ohjata keskustelua puheen keinoin, niin että syrjiville puheenvuoroille ei tarjota oikeutusta.

Saimme melko vähän kirjallista palautetta osallistujamäärään nähden, ja sitä antoivat vain ideointityöskentelyyn osallistuneet. Lisäksi suunnittelutyöpaja oli venynyt ennalta sovitusta aikataulusta ja osa osallistujista joutui lähtemään nopeasti pois paikalta. Havaintojemme mukaan palautteen kirjallinen kerääminen sulki ulkopuolelle ne osallistujat, joilla ei ollut suomen kielen kirjoitustaitoa. Kirjallisen palautteen keräämiseen päätimme kehittää lomakepohjan valmiilla kysymyksillä. Suullisen palautteen antamiseen taas täytyy illan ohjelmassa jättää tarpeeksi aikaa.

Innostajien mielestä hyvin toiminut sekakättely päätettiin toistaa, mikäli seuraavalla kerralla tulee paljon uusia osallistujia. Päätettiin myös, että koska yhteisöpedagogiopiskelija ei päässyt ensimmäiselle kerralle osallistumaan, olisi tärkeää käydä läpi vielä järjestäjien roolit ja se, että työpajat ovat osa innostajien opinnäytetyötä ja siitä tehdään kirjallista raportointia havainnointiin perustuen.

Työpajan jälkeen omat päällimmäinen tunteemme oli tyytyväisyys tilaisuudessa olleeseen rentoon ja mukavaan ilmapiiriin, ja jäimme odottamaan innolla seuraavaa suunnitteluiltaa. Pohdimme, että kodinomainen ympäristö teki työskentelystä osallistujille mukavaa ja helposti lähestyttävää. Innostajina päätimme luoda osallistujien yhteystietojen avulla sähköpostiketjun, jossa muistutettiin seuraavasta suunnittelutyöpajasta ja tiivistettiin ensimmäinen kerran ohjelma. Sähköpostiketjun avulla työpajaan osallistuneilla olisi myös mahdollisuus ottaa itsenäisesti yhteyttä toisiinsa muiden osallistujien tai innostajien tietämättä.

Tiukan aikataulutuksen vuoksi emme myöskään ehtineet esitellä työpajan aikana Facebookiin luomiamme sivuja. Sivuilla oli tarkoitus viestiä ja tiedottaa monikulttuurisen kahvilatoiminnan suunnittelusta ja perustamisesta. Sähköpostiketjun avulla tiedotimme suunnittelutyöpajaan osallistuneita myös näistä sivuista. Ensimmäisen työpajan jälkeen 19.5.2016 toinen innostajista lähetti ensimmäisen viestin sähköpostiketjuun. Viestiin ei tullut osallistujien puolesta vastauksia, mikä harmitti meitä innostajia. Tämän vuoksi pohdimme Facebook-ryhmän perustamista osallistujien väliseen viestintään.

5.3 Toinen suunnittelutyöpaja: liikennevalotyöskentely

Toisen suunnittelutyöpajan tarkoituksena oli osallistujien ideoiden jatkotyöstäminen ja läpikäyminen liikennevalotyöskentelyn avulla. Tavoitteena oli myös edistää osallistujien välistä kommunikaatiota.

5.3.1 Osallistujat

Toiseen suunnitteluiltaan osallistui työpajan järjestäjien, joihin lukeutuivat opinnäytteen tekijät ja yhteisöpedagogiopiskelija, lisäksi kahdeksan henkilöä. Kaksi näistä oli vanhempansa mukana tulleita lapsia, jotka eivät osallistuneet varsinaiseen suunnittelutyöpajaan.

Kaksi edellisen kerran osallistujaa olivat jääneet pois – irakilaistaustainen ja kantaväestöön kuuluva henkilö. Irakilaistaustainen henkilö ilmoitti sähköpostilla etukäteen, että ei pääse työkiireiden vuoksi osallistumaan tällä kertaa. Yksi uusi osallistuja tuli mukaan.

Suunnittelutyöskentelyyn osallistuneista, järjestäjät mukaan lukien, yksi oli kotoisin Sierra Leonesta, yksi Gambiasta, yksi Somaliasta, ja loput kuusi olivat kantaväestöön lukeutuvia henkilöitä. Kontaktikielenä ohjauksessa ja vuorovaikutustilanteissa käytettiin suomen kieltä. Suunnittelutyöskentelyyn osallistuneista neljä osallistujaa oli alueen asukkaita ja yksi oli alueen evankelis-luterilaisen seurakunnan pappi.

5.3.2 Toteuttaminen

Toinen suunnittelutyöpaja järjestettiin asukastalon tiloissa 24.5.2016 klo 17.30–19.30. Edellisen kerran työpajaan osallistunut nuori nainen oli saapunut ajoissa ja osallistui tarjoiluiden esille laittoon. Kaikki järjestäjät olivat paikalla, ja työskentelyssä tarvittavat materiaalit oli laitettu paikoilleen. Toinen ruokapöydistä oli varattu materiaaleille, ja toiseen ohjasimme työpajaan osallistujat. Suunnitteluilta alkoi kahvitellen, rupertellen vapaamuotoisesti ja odotellen osallistujia, jotka saapuivat noin varttitunnin sisällä sovittua aloitusajankohdasta. Lopulta osallistujien kesken sovittiin yhteisesti, että on odoteltu tarpeeksi ja että aloitetaan työskentely. Toinen innostajista toi esiin, että asukastalolla voi kokoontua maksuttomasti, mikäli tekee tilavuokrasopimuksen, ja että toiminta on kaikille avointa ja yleishyödyllistä.

Aloitimme suunnittelutyöskentelyn palaamalla edelliskerran ideointiin ohjaamalla kuulumiskierroksen, jonka toinen innostajista veti. Kuulumiskierroksella ruokailupöydän ääressä istuville osallistujille esitettiin kysymys: ”Mikä oli viime kerran suunnitteluilan mieleenpainuvin idea?” Kierroksella puheenvuoro siirtyi osallistujilta toiselle noudattamatta istumajärjestystä. Seurasi vilkasta keskustelua, jonka pohjalta syntyi vielä uusia ideoita, jotka innostajat kirjasivat ylös. Kuulumiskierroksen lopuksi esittelimme ja muistutimme työpajojen olevan osa opinnäytetyötämme ja niiden pohjalta kirjoitettavan kirjallisen raportin, josta osallistujat eivät ole tunnistettavissa. Myös yhteisöpedagogiopiskelija esitteli itsensä omista lähtökohdistaan. Tämän jälkeen siirryttiin jatkotyöstämään eli käsittelemään ja luokittelemaan ideointityöskentelyn tuloksia yhdessä osallistujien kesken. Tämä toteutettiin liikennevalotyöskentelyn (Summa – Tuominen 2009: 30.) avulla (ks. kuvio 5).

Innostajista toinen ohjeisti osallistujille liikennevalotyöskentelyn periaatteet, kun toinen taas jakoi osallistujille työskentelyssä tarvittavat materiaalit yhdessä yhteisöpedagogiopiskelijan kanssa, kuten olimme ennalta sopineet. Osallistujille jaettiin vihreä (kannatan, haluan toteuttaa), keltainen (idea epäselvä) ja punainen (en kannata, en halua toteuttaa) pahvilappu. Edellisellä kerralla tuotetut, post-it-lapuilla olevat ideat käytiin siis läpi yksitellen, ja niiden kohdalla jokainen osallistuja ilmaisi mielipiteensä nostamalla oikean värisen lapun ilmaan. Yksi osallistuja joutui lähtemään liikennevalotyöskentelyn aikana.

Kuvio 5. Ideat luokiteltiin liikennevalotyöskentelyn avulla (Oksa 2016).

Tämän jälkeen kerroimme osallistujille, että perustamme osallistujien väliseen viestintään ja tiedottamiseen Facebook-ryhmän, johon liitämme kaikki osallistujat, joilla on Facebook-tili. Koska uusi osallistuja kertoi, että ei käytä Facebookia, pyysimme hänen sähköpostiosoitteensa ja suostumuksen liittää hänet yhteiseen sähköpostiketjuun. Suunniteluillan päätteeksi keräsimme kirjallisen palautteen jakamalla osallistujille kehittämämme palautelomakkeen. Saimme kirjallisen palautelomakkeen täytettynä yhteensä viideltä osallistujalta. Toinen innostajista kirjasi osallistujan puolesta palautelomakkeen esittämällä kysymykset osallistujalle, joka oli siirtynyt siivoamaan pois esillä olevia tarjouluja.

5.3.3 Palaute

Keräsimme palautetta (Liite 5) itse tekemällämme palautelomakkeella, johon oli mahdollista vastata sanallisesti tai laittamalla merkintä kolmen erilaisen hymiön kohdalle. Palautetta kysyttiin liikennevalotyöskentelystä, tarjoiluista, Facebook-sivusta ja illasta kokonaisuutena. Lomakkeen lopussa oli tilaa vapaalle sanalle. Facebook-sivusta olimme tiedottaneet sähköpostiketjun välityksellä viestillä, joka oli lähetetty 19.5.2016 sähköpostiosoitteensa jättäneille.

Palautteen perusteella liikennevalotyöskentely koettiin toimivaksi ja ideoiden toteuttamista selkeyttäväksi, ja se sai vihreitä hymiöitä. Se koettiin toimivaksi lähestymistavaksi, joka sopi hyvin ideoinnin jatkotyöskentelyksi. Palautteesta tuli myös ilmi, että myös liikennevalotyöskentelyn kohdalla olisi järjestäjien tullut pitää paremmin kiinni illan ohjelman aikataulutuksesta.

Palautteessa Facebook-sivuista ei käy ilmi, tarkoittavatko vastaajat ideaa Facebook-ryhmän perustamisesta vai jo perustetusta Facebook-sivusta. Vain yhden vastaajan palaute viittaa siihen, että kyseessä oleva sivu oli käyty katsomassa.

“Hyvä idea. Dynaaminen vaikutelma.”

Palautteessa illasta kokonaisuutena ja vapaan sanan osuudessa vastaajat kehuivat illan tunnelmaa ja työpajassa käytettyjä menetelmiä vihrein hymiöin sekä sanallisesti:

“Kiva työote, osallistavat työskentelyt hyviä. Hyvä, vapautunut tunnelma.”

Palautteesta käy ilmi konkretiaan siirtymisen tarve ja pohdinta tulevan kahvilatoiminnan jatkosta:

“Meni hyvin. Tää on vielä niin alussa. Jäi mietityttämään kahvilan ajankohta ja kuinka usein toteutuu”

“Rehellisesti kohdattu ihmiset sellaisina kuin he ovat. Hyviä ideoita, jotka täytyy viedä toiminnaksi. Ensi kerralla konkretiaa ja verkostot käyttöön! Hyvä fiilis! :)”

Yksi vastaajista kertoi palautteessaan, että koki velvollisuudekseen levittää tietoa toiminnasta.

5.3.4 Reflektointi

Olimme yllättyneitä ja iloisia osallistujamäärästä ja lämpimästä tunnelmasta. Toimme osallistujille tiedoksi uudelleen sen, että meidän tarkoituksenamme oli ohjata ja järjestää enää tämä toinen suunnittelutyöpaja sekä kolmas. Tämän jälkeen olisimme mahdollisessa tulevassa toiminnassa osallistujan roolissa. Tämä ei aiheuttanut kysymyksiä tai kommentteja osallistujissa. Myöskään tilavuokrasopimuksen tekemisen mahdollisuus ei tuottanut osallistujissa kysymyksiä. Näitä aiheita olisimme voineet painottaa enemmän.

Suunnitteluillan aluksi osallistuja, joka oli ollut edelliskerran ideointityöskentelyssä passiivinen ideoiden tuottajana, herkistyi pohtimaan toisen innostajan kanssa sitä, että oli opettanut lapsensa harrastuksen yhteydessä kantasuomalaiselle omaa äidinkieltään. Myös kuulumiskierroksella syntyi rakentavaa keskustelua muun muassa siitä, mitä kulttuuri tarkoittaa eri osallistujille. Osallistujat pohtivat sitä, miten oma kulttuuritausta vaikuttaa omaan toimintaan nykyajassa ja arjessa. Osallistujat esittivät toisilleen kysymyksiä myös itsenäisesti. Innostajien ei tarvinnut ensimmäisen kysymyksen jälkeen ohjata tai ylläpitää keskustelua, joka soljui eteenpäin aiheesta toiseen luontevasti. Aloituskysymyksellä varmistettiin kuitenkin se, että osallistujat virittäytyivät takaisin suunnittelutyöskentelyyn, ja tämän avulla osallistujien yhteinen vapaamuotoinen ideointi lähti helposti uudestaan käyntiin.

Liikennevalotyöskentelyssä edettiin hitaasti, sillä joidenkin osallistujien suomen kielen taso vaati sitä, että ideat ensin luetaan ja sitten selitetään selkosuomella. Ideoiden selittämiseen yhdelle osallistujalle osallistuivat pääasiassa muut osallistujat. Liikennevalotyöskentelyn perusteella ideat jaoteltiin kolmeen: 1) vihreä – kannatan, haluan toteuttaa, 2) keltainen – idea on epäselvä, 3) punainen - en kannata, en halua toteuttaa. Osallistujat nimesivät liikennevalotyöskentelyssä tapahtuvan ideoiden luokittelun ”äänestämiseksi”. Liikennevalotyöskentelyssä jokaisella osallistujalla oli yksi ääni per idea, ja yhdessä huomasimme, että monet ideat olivat kovin samankaltaisia, joten niistä äänestettiin vain kerran. Myös järjestäjillä oli äänen antamisen oikeus. Epäselvistä ideoista keskusteltiin yhdessä, kunnes idea saatiin sijoitettua joko punaiselle, keltaiselle tai vihreälle alueelle. Yksi innostajista toimi ideoiden ääneen lukijana ja yhteisöpedagogiopiskelija auttoi siirtämään idealappuja oikeille alueelle. Mikäli idea sai enemmistön vihreitä ääniä, se siirrettiin vihreälle alustalle, minne siirrettiin kaikki toteuttamiskelpoiset ideat.

Liikennevalotyöskentely sopi hyvin selvittämään sitä, mikä on vaikeaselkoista osallistujille. Mikäli osallistuja ei ymmärtänyt idean tarkoitusta, hän nosti keltaisen pahvilapun. Tällöin idea käytiin läpi uudestaan. Liikennevalotyöskentelyyn olisimme voineet varata enemmän aikaa. Liikennevalotyöskentelyssä joutui antamaan äänensä kaikkien osallistujien nähden, minkä vuoksi osallistujien värilapun valintaan saattoivat vaikuttaa myös muiden osallistujien valinnat.

Suunnittelutyöpajan palautteen kerääminen tuntui haastavalta. Huomasimme, että palautelomake ei ollut niin selkeä osallistujille kuin olisimme toivoneet. Myöskään mikään ei tuntunut motivoivan palautteen jättämiseen. Kerroimme palautteen olevan tärkeää opinnäytetyömme ja osaamisemme kehittämisen kannalta. Koska osallistujien välinen keskustelu oli vilkasta ja antoisaa, päätimme hyödyntää tätä seikkaa jatkossa palautteen keräämisessä.

Suunnittelutyöpajan jälkeen kävimme läpi jälleen palautteen ja havaintomme työpajasta. Pohdimme, että olimme onnistuneet innostamaan osallistujia, mutta koko innostamisen prosessi tuntui olevan todella kesken. Olimme varanneet liian vähän aikaa suunnittelutyöskentelylle. Puolitoista tuntia oli venynyt joka kerta lähes kahteen tuntiin, ja kolme tapaamiskertaa tuntui aivan liian vähäiseltä toiminnan käynnistämiseksi. Ideatyöskentely oli kuitenkin tuottanut mielenkiintoisen aineiston, jota luokiteltiin yhdessä osallistujien kanssa. Päätimme pitää kiinni alkuperäisestä suunnitelmasta järjestää vain kolme suunnittelutyöpajaa ja sen jälkeen mahdollisesti osallistua yhteisesti järjestettävään toimintaan, mikäli sellaisesta päättäisimme viimeisellä kerralla. Päätimme rakentaa viimeisen suunnittelutyöpajan ohjelman kuunnellen palautetta niin, että ohjelma tähtää konkretiaan ja toiminnan käynnistämiseen.

Teimme samana iltana Facebook-ryhmän osallistujien väliseen viestintään, johon lisättiin kaikki osallistujat, joilla oli henkilökohtainen profiili Facebookissa. Lisäsimme sähköpostiketjuun uuden osallistujan ja välitimme hänelle aikaisemmin lähettämämme sähköpostiviestit. Liikennevalotyöskentely oli ehditty juuri viedä työpajassa loppuun, mutta tuloksia emme ehtineet käydä läpi. Päätimme, että tekisimme innostajina itse muistion jo tapahtuneesta suunnittelutyöskentelystä ja välittäisimme sen sähköpostin ja Facebook-ryhmän avulla muille osallistujille. Muistioon (Liite 3) on kirjattu liikennevalotyöskentelyssä luokitellut eri osallistujien ideat sanasta sanaan. Ainoastaan ideat, jotka koskevat asukastaltoa ja aluetta, on häivytetty käyttämällä tavuviivaa.

Olimme saaneet sähköpostia suunnittelutyöpajoista kiinnostuneilta henkilöiltä työpajojen järjestämisen aikana. Yksi kiinnostuneista oli valmis vetämään Hama-helmityöpajaa kahvilatyypisessä toiminnassa. Päätimme esitellä tämän asian viimeisessä työpajassa muille osallistujille. Päätimme kehittää myös palautteen keräämisen toteutusta viimeiselle kerralle. Työpajoissa vallitsi osallistujien kesken lämmin ja välitön tunnelma, ja keskustelu oli avointa. Tämän vuoksi päätimme kerätä palautteen viimeisestä työpajasta ryhmäkeskustelun avulla. Päätimme kerätä palautetta myös laajemmin kaikista kolmesta työpajasta opinnäytteen toteuttamisen arviointia varten.

5.4 Kolmas suunnittelutyöpaja: tuloksien läpikäyminen ja jatkosta päättäminen

Kolmannessa työpajassa käytiin suunnittelutyöskentelyn tulokset läpi osallistujien kesken. Niiden pohjalta päätimme yhdessä osallistujien kanssa myös toiminnan jatkosta.

5.4.1 Osallistujat

Kolmanteen työpajaan osallistui innostajien ja yhteisöpedagogiopiskelijan lisäksi seitsemän henkilöä, joista kaksi oli lapsia vanhempansa mukana. Yhtään uutta osallistujaa ei tullut kolmanteen työpajaan. Suunnittelutyöskentelyyn osallistui siis yhteensä kahdeksan henkilöä lapsia lukuun ottamatta. Näistä kahdeksasta henkilöstä yksi oli kotoisin Somaliasta, yksi Irakista, yksi Gambiasta, yksi Sierra Leonesta, ja loput henkilöt olivat kotoisin Suomesta.

Suunnittelutyöskentelyyn osallistuneista viisi oli alueen asukkaita. Kahdella edellisellä kerralla mukana ollut pappi oli ilmoittanut, ettei pääse viimeiselle kerralle. Muista poissaolijain osallistujista meillä ei ollut tietoa.

5.4.2 Toteuttaminen

Ennen kolmannen työpajan alkua asukastalon tiloissa oleskeli nainen, joka kertoi olevansa suomen kielen yliopisto-opiskelija. Nainen kertoi olevansa kiinnostunut opettamaan suomen kieltä maahan muuttaneille henkilöille, ja kysyimme, voimmeko lisätä hänet Facebook-ryhmään, jonka olimme perustaneet suunnittelutyöskentelyssä mukana olleille. Pyysimme häntä myös osallistumaan kohta alkavaan työpajaan. Hän ei voinut

jäädä, joten ohjasimme häntä ottamaan yhteyttä asukastalon sosiaaliohjaajaan, mikäli hän olisi kiinnostunut opettamaan suomen kieltä.

Kolmas työpaja järjestettiin 31.5. klo 17.30–19.30. Työpajan aluksi näytimme asukastalon tietokoneilla osallistujille tekemämme muistion ja perustamamme Facebook-ryhmän. Suunnittelutyöskentelyn tuottamasta aineistosta eli muistiosta sovittiin, että se on kaikkien osallistujien yhteinen ja vapaa myös muokattavaksi. Yksi osallistuja kiitteli muistion jakamista Facebook-ryhmässä, koska lukemalla muistion hän pääsi mukaan työskentelyyn, vaikka oli ollut pois edelliseltä kerralta. Kävimme läpi muistion yhdessä osallistujien kanssa ja yhdessä huomasimme, että ruoka painottui ja oli tullut esiin monen eri osallistujan ideoinnissa. Muistion läpikäymisen jälkeen siirryimme pöydän ääreen.

Kuvio 6. Tarjoiluista nautittiin jokaisessa työpajassa (Oksa 2016).

Innostajat muistuttivat vielä muita osallistujia, että tämä oli viimeinen työpaja, jonka järjestäjinä he toimivat, ja toiminnan jatko eli sen käynnistäminen oli kaikkien osallistujien vastuulla. Tämä tuotti osallistujissa keskustelua tarvittavista resursseista monikulttuurisen toiminnan käynnistämiseen ja ylläpitämiseen. Yhteisesti osallistujien kesken päädyttiin ratkaisuun, että avataan kulttuurikahvila pop-up-tyyppisesti yhdeksi kerraksi asukastalon tiloihin ilta-aikaan. Päätimme pitää monikulttuuriset nyyttärit, joissa kukin osallistuja toisi tarjolle ruokaa liittyen omaan kulttuuritaustaansa. Rahoituksen puutteen vuoksi nyyttäriperiaate koettiin parhaaksi vaihtoehdoksi toteutumisen takaamiseksi ja helpoim-

maksi organisoida osallistujien kesken. Tähän ratkaisuun päädyttiin myös, koska muistiosta kävi ilmi, että suurin osa ideoista liittyi ruokaan. Yksi osallistujista kirjasi keskustelun pohjalta tehtyjä päätöksiä ylös paperille.

Yksi osallistujista innostui kovasti nyttäriajatuksesta ja ehdotti, että voisi tehdä asukastalon tiloissa ruokaa muille. Osallistujien välille syntyi keskustelua myös reseptien jakamisesta. Kerroimme muille osallistujille, että meihin oli ottanut yhteyttä henkilö, joka oli kiinnostunut vetämään Hama-helmityöpajaa. Osallistajat innostuivat tästä ja sovittiin, että toinen innostajista kutsuu Hama-helmityöpajan vetäjän monikulttuurisiin nyttäreihin. Monikulttuuristen nyttäreiden ajankohta täytyi myös saada sovituksi. Toinen innostajista ehdotti kesäkuuta. Tämä ei kuitenkaan sopinut suurimmalle osalle osallistujista, joten sovittiin, että sopivan ajankohdan sopimiseksi toinen innostajista luo verkkoon Doodle-työkalulla kyselyn, joka helpottaa sopivan ajankohdan löytämistä. Kahdelle osallistujalle Doodle-työkalu ei ollut ennestään tuttu, joten toinen innostajista siirtyi tietokone-tilaan neuvomaan sen käytössä. Kun toinen osallistujista oli ymmärtänyt Doodle-työkalun toimintaperiaatteen, hän jatkoi käytön neuvomisessa toista osallistujaa. Sovittiin, että toinen innostajista luo Doodle-kyselyn ja jakaa sen sitten sähköpostiketjuun ja Facebook-ryhmään. Facebook-sivun ylläpitäjiksi lisättiin myös halukkaat osallistajat, joita oli kaksi.

Kolmannen työpajan lopuksi keskusteltiin myös monikulttuuristen nyttäreiden mainostamisesta uusien osallistujien löytämiseksi monikulttuuriseen toimintaan. Keskustelua herätti myös mainoksen kääntäminen eri kielille, jotta se tavoittaisi oikean kohderyhmän. Suunnittelimme, että yksi osallistujista tekisi mainoksen ensin suomeksi, ja toinen osallistuja sanoi kääntävänsä sen sitten kurdiksi ja arabiaksi. Yksi osallistuja lupasi toimittaa mainosta alueen ulkotiloihin ohikulkijoiden nähtäväksi. Kun työpajojen jatkosta oli saatu sovittua, kiitimme osallistujia työpajoihin osallistumisesta ja keräsimme palautteen ryhmämuotoisen keskustelun avulla. Toinen innostajista toimi keskustelun kirjaajana ja toinen ohjasi palautekeskustelua esittämällä ennalta muodostettuja kysymyksiä.

5.4.3 Palaute

Palautteen (Liite 6) avulla halusimme kartoittaa, mitä osallistajat tarvitsivat monikulttuurisen toiminnan järjestäjänä toimimiseen. Palautekeskustelussa nousi esiin, että kaivattaisiin vielä lisää osallistujia mukaan ja tarvittaisiin jonkinlaista rahoitusta muun muassa tarjoiluiden järjestämiseksi.

Palautteen mukaan työpajoihin osallistujat kokivat, että heidän ideoitaan oli kuunneltu suunnittelutyöskentelyssä, ja osallistujien välistä ilmapiiriä kuvailtiin sanoilla rento, ystävällinen ja demokraattinen. Kysyttäessä osallistujilta, mitä suunnittelutyöskentelyyn osallistuminen oli antanut heille, korostui vastauksissa uusiin ihmisiin tutustuminen ja eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kohtaaminen. Palautekeskustelussa (Liite 6) nousi esiin myös, että suunnitteluiltojen ohjelma vastasi osallistujien odotuksia ja osallistavat menettelmät koettiin mielenkiintoisiksi ja uusiksi.

5.4.4 Reflektointi

Ryhmämuotoinen ohjattu keskustelu oli toimiva keino palautteen keräämiseen osallistujilta. Pohdimme kuitenkin jälkikäteen, että eriävien mielipiteiden ja kehittämiskohteiden nostaminen ryhmämuotoisessa keskustelussa saattoi olla osallistujille haastavaa ja siksi palautteesta eivät nousseet esiin kehittämiskohteet niin hyvin kuin olisi voinut toivoa. Myöskään ennalta suunnitellut kysymykset eivät välttämättä olleet toimivia tällaisen palautteen saamiseksi.

Innostajina olimme tyytyväisiä työpajatyöskentelyssä tuotetusta aineistosta (Liite 3) ja siitä, että jokainen suunnittelutyöpaja oli ollut ilmapiiriltään lämmin ja tunnelmaltaan rento. Monikulttuuristen nyttäreiden järjestämiseen tähtäävä työnjako osallistujien kesken viimeisellä suunnittelukerralla toteutettiin nopeasti työpajan aikataulun vuoksi. Tämän takia meille jäi tunne, että innostajina työmme oli vielä hieman kesken emmekä välttämättä onnistuneet irtautumaan järjestäjän roolista niin paljon kuin olisimme halunneet. Pohdimme, toteutuisiko elokuuksi sovittu pop-up-tyyppinen nyttäritapahtuma, kun siihen olisi vielä aikaa. Säilyisikö osallistujien innostuminen ja sitoutuminen monikulttuuristen nyttäreiden järjestämiseen?

Viimeisen suunnittelutyöpajan kulusta ja konkretiaan tähtäävästä työskentelystä olimme kuitenkin tyytyväisiä. Osallistujat olivat ottaneet vastuuta muun muassa toimimalla yhteisten päätösten kirjaajina ja perehtymällä aikataulutuksessa käytettävään verkkopohjaiseen työkaluun (Doodle).

Osan työpajoista suunnitteluun ja järjestämiseen osallistunut yhteisöpedagogiopiskelija ei ollut innostunut jatkamaan toiminnan järjestämisen parissa jatkossa. Halusimme in-

nostajina taata sosiokulttuurisen innostamisen hengessä suunnittelutyöskentelyyn osallistujille loppujuhlan ja päätimme, että monikulttuuristen nyttäreiden toteutuminen olisi viime kädessä meidän innostajien vastuulla.

5.5 Monikulttuuriset nyttärit

Monikulttuuriset nyttärit toteutuivat 31.8.2016 klo 18 alkaen asukastalon tiloissa. Niiden järjestämiseksi toinen innostajista teki mainoksen tapahtumalle ja yksi suunnittelutyöskentelyyn osallistuneista henkilöistä toimitti mainosta alueen ulkotiloihin. Aikataulutuksen vuoksi emme ehtineet kääntää mainosta eri kielille. Ajankohta valikoitui Doodle-kyselyn perusteella, johon kaikki työpajoihin osallistujista eivät kuitenkaan vastanneet. Doodle-kyselyn oli välittänyt toinen innostajista työpajoihin osallistuneille tiedoksi sähköpostiketjun avulla. Toinen innostajista välitti tiedon monikulttuuristen nyttäreiden ajankohdasta sähköpostiketjun avulla muille osallistujille. Kaksi osallistujaa vastasi ketjuun, ja he kommentoivat olevansa tulossa mukaan.

Monikulttuurisiin nyttäreihin osallistui innostajien ja yhteisöpedagogiopiskelijan lisäksi kolme työpajoihin osallistunutta henkilöä. Nämä osallistujat olivat saaneet monikulttuurisiin nyttäreihin kutsutuksi viisi uutta osallistujaa. Tiedon levittämiseen monikulttuurisista nyttäreistä osallistuivat siis opinnäytetyöntekijät sekä nuo työpajojen osallistujat. Työpajoihin osallistunut evankelis-luterilaisen seurakunnan pappi oli tuonut mukanaan monikulttuurisesta toiminnasta kiinnostuneen ja kansainvälisyystyötä tekevän diakonissan. Irakilaistaustainen työpajoihin osallistunut henkilö oli pyytänyt mukaansa kahta ystävänsä ja otti myös oman lapsensa mukaan. Kolmas työpajasarjaan osallistunut henkilö oli toimittanut nyttäreiden markkinointiin tekemäämme mainosta alueelle. Monikulttuurisille nyttäreille osallistui myös uusi henkilö, joka oli saanut tiedon nyttäreistä asukastalolle levitetystä nyttäreiden mainoksesta.

Kuvio 7. Jokainen osallistuja toi ruokaa monikulttuurisiin nyyttäreihin (Oksa 2016).

Tunnelma nyyttäreissä oli rento, ja jokainen osallistuja toi jotain ruokaa mukanaan jaettavaksi. Sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti viimeisellä tapaamisella oli juhlan tunnelmaa (Kurki 2000: 149), mitä kuvaa se, että nyyttäreihin osallistujat halusivat ottaa valokuvia. Yksi osallistujista valmisti tarjottavan ruoan paikan päällä. Monikulttuuristen nyyttäreiden osallistujilta emme enää keränneet palautetta. Osallistujat innostuivat kuitenkin pohtimaan tarjoiluiden ääressä monikulttuurisen toiminnan jatkoa asukastalolla. Diakonissa kertoi kirkon monikulttuurisesta työstä ja vapaaehtoisista henkilöistä, jotka mahdollisesti voisivat olla kiinnostuneita osallistumaan monikulttuurisen toimintaan asukastalolla. Kerroimme yhteydestä Helsingin kaupunginkanslian alaisen Kohtaamiskahvila-hankkeen koordinaattoreihin ja tulevasta tapaamisesta heidän kanssaan. Irakilais-taustainen henkilö toivoi meiltä suunnittelutyöpajojen tuloksien (Liite 3) jakamista tulevassa yhteistyötapaamisessa Kohtaamiskahvilan koordinaattoreiden kanssa. Havaintojemme mukaan monikulttuuristen nyyttäreiden osallistujien välisessä yhteisessä reflektoinnissa korostui monikulttuurisen toiminnan jatkamisen toive.

5.6 Kohtaamiskahvila-yhteistyö

Ennen monikulttuuristen nyyttäreiden toteutumista heinäkuussa 2016 olimme yhteydessä asukastalojen johtavaan sosiaaliohjaajaan. Kerroimme hänelle, että suunnittelutyöskentely oli edennyt hyvin, mutta varsinaisen toiminnan järjestämisen tasolle emme olleet edenneet työpajojen aikana. Kuulimme johtavalta sosiaaliohjaajalta Kohtaa-

miskahvila-hankkeesta, ja hänen neuvostaan otimme yhteyttä hankkeen koordinaattoreihin, joille ehdotimme palaveria monikulttuurisen toiminnan jatkamiseksi asukastalon tiloissa myös työpajoihin osallistuneiden palautteen (Liite 6) mukaisesti.

Syyskuussa 2016 tapasimme hankkeen koordinaattorit ja esittelimme suunnittelutyöskentelyn tuloksia koordinaattoreille. Koordinaattorit kertoivat että, aikaisemmin eri puolilla Helsinkiä järjestettyjen Kohtaamiskahviloiden tarkoitus on ollut edistää turvapaikanhakijoiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden välistä kohtaamista. Otimme esiin sen, että järjestämiimme suunnittelutyöpajoihin ei ollut osallistunut turvapaikanhakijoita, mutta suunnitteluilloissa oli ollut mukana lapsia. Keskustelimme maahanmuuttajataustaisten henkilöiden mahdollisuudesta osallistua iltatoimintaan, mikäli heillä on lapsia. Lasten huomioiminen olisi tärkeää alueella järjestettävässä monikulttuurisessa toiminnassa. Tapaamisen jälkeen viestittelimme heidän kanssaan vielä sähköpostilla, ja yhteistyön tuloksena asukastalolle saatiin toteutuvaksi kolme Kohtaamiskahvilaa, joissa tarjottiin myös lapsille läksyapua. Lokakuuksi ajoittuvan Kohtaamiskahvilan teemana oli halloween, joka toteutuisi lapsille sopivan askartelun keinoin.

Vaikka emme onnistuneet järjestämään varsinaista monikulttuurista kahvilatoimintaa asukastalon tiloihin, vastasi Kohtaamiskahvilan rantautuminen asukastalon tiloihin työpajan osallistujien palautekeskustelussa esittämiin toiveisiin monikulttuurisen toiminnan jatkamisesta ja resurssien tarjoamisesta tarjoiluiden takaamiseksi. Innostajina koimme, että emme jättäneet työtämme kesken, vaan saimme sille näin jatkajan.

6 Arviointi

Arvioinnissa keskityimme opinnäytetyöllemme asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Opinnäytetyössämme pyrimme 1) *osallistamaan maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia henkilöitä monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun* sekä tämän avulla 2) *edistämään kantaväestöön kuuluvien ja maahan muuttaneiden henkilöiden välistä vuorovaikutusta*. Arvioimme myös käyttämiemme suunnittelutyöskentelyn ja vuorovaikutuksen edistämiseen tähtävien menetelmien soveltuvuutta tavoitteiden toteutumisessa. Tarkastelemme tavoitteiden toteutumista työpajatyöskentelyn näkökulmasta ja arvioimme, miten sosiokulttuurinen innostaminen ja ammatillinen osaaminen ovat toteutuneet työskentelyssämme. Arvioimme myös asettamiemme opinnäytteen kehittämistehtävän tavoitteita teoreettiseen viitekehykseemme nähden.

Tavoitteiden toteutuminen ei ole mitattavissa, joten arviointi perustuu työpajatyöskentelyyn osallistuneiden työpajoista ja koko prosessista antamaan palautteeseen sekä omiin havaintoihimme, joita olemme keränneet jokaisesta työpajasta. Havainnoinnin avulla voidaan saada suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Se on todellisen elämän tutkimista ja sopii hyvin menetelmänä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimiseen. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, miten ihmiset todellisuudessa toimivat. Käytimme opinnäytteemme toiminnallisessa osuudessa osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan heidän ehdoillaan ja hänelle muodostuu jokin rooli ryhmässä. Havainnoinnin tavoitteena on saada kokonaisvaltainen kuva tutkittavien elämästä, tai havainnointi voi kohdistua ennalta rajattuihin kohteisiin. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 212–217.)

Sosiokulttuurisen toiminnan arviointi on parhaimmillaan prosessiarviointia, joka jatkuu koko toiminnan ajan ja johon osallistuvat kaikki toiminnassa mukana olevat ihmiset. Arvioinnin tehtävä on peilata, kirkastaa ja parantaa toiminnalle asetettuja tavoitteita. (Kurki 2000: 150.) Reflektointi tehtiin osallistujilta saadun palautteen ja omien havaintojen pohjalta työpajojen jälkeen. Havaintojen perusteella teimme muutoksia seuraavan työpajan toteutukseen. Jokaisen työpajan jälkeisen reflektoinnin tekivät opinnäytetyöntekijät. Koska yhteisöpedagogiopiskelija ei ollut ensimmäisessä työpajassa paikalla, hän ei voinut osallistua havaintojen tuottamiseen ja yhteiseen reflektointiin. Myös pyytämäämme suullista palautetta oli mahdollista antaa jokaisen työpajan jälkeen ja näin osallistua reflektointiin. Havaintojemme mukaan palautteen kerääminen monikulttuuriselta osallistujajoukolta kannattaa kerätä käyttämällä useita palautekanavia ja sen keräämistä on myös hyvä kehittää prosessin aikana.

6.1 Työpajatyöskentely

Työpajoihin osallistui kahdeksasta yhteentoista osallistujaa innostajat ja järjestäjä mukaan lukien. Kahteen työpajaan osallistuneista noin puolet (viisi) oli maahan muuttaneita ja loput kuusi kantasuomalaisia henkilöitä. Yhdessä työpajassa kolmasosa osallistujista oli maahan muuttaneita ja loput kantasuomalaisia henkilöitä. Opinnäytteen kehittämistehtävän onnistumisen kannalta oli välttämätöntä, että saadaan ihmisiä osallistumaan työpajoihin ja että heistä osa on maahan muuttaneita henkilöitä. Onnistuimme saamaan paikalle työpajoihin sekä maahan muuttaneita että kantaväestöön kuuluvia henkilöitä.

Työpajojen suunnittelutyöskentelyn tulokset (Liite 4) eivät edusta koko asuinalueen väestön monikulttuurisen toiminnan tarpeita osallistujamäärän vähyyden vuoksi, ja osa osallistujista ei myöskään ollut alueen asukkaita.

Arviointimme mukaan käytimme kuitenkin liian vähän aikaa ihmisten henkilökohtaiseen kutsumiseen eli tiedon levittämiseen työpajoista suullisesti alueella asuvien maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden keskuudessa. Tämä olisi voinut tuoda paikalle enemmän suunnittelutyöskentelystä kiinnostuneita maahan muuttaneita henkilöitä. Myös palautteesta (Liite 4) tulee ilmi se, että olisimme voineet markkinoida työpajoja muun muassa vastaanottokeskuksissa kutsumalla osallistujia henkilökohtaisesti. Kuitenkin keräämiemme palautteiden (Liite 4) perusteella osallistujat pitivät hyvänä sitä, että paikalla oli ”maahanmuuttajia” ja työpajoissa sai tutustua uusiin ”hyviin ihmisiin” ja kommunikoida eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kanssa.

Jotta voimme arvioida kehittämistehtävämme tavoitetta osallistaa sekä maahan muuttaneita että kantaväestöön kuuluvia henkilöitä *toiminnan suunnitteluun*, on arvioitava käytettyjen menetelmien soveltuvuutta suunnitteluun osallistamiseen. Ainoastaan maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden paikalle saaminen ei riitä, vaan kohdistamme tarkastelumme myös käyttämiimme menetelmiin ja niiden soveltuvuuteen työpajoissa.

Työpajoissa käytimme siis menetelmiä, joiden tarkoituksena oli saada aikaan ihmisten osallistumista suunnittelutyöskentelyyn. Suunnittelutyöskentelyssä hyödynsimme järjestösatista ideointimenetelmänä ja liikennevalotyöskentelyä toteuttamiskelpoisten ideoiden luokittelun apuvälineenä. Suurin osa osallistujista tuotti ideoita järjestösatamenetelmän mukaisesti. Vain kolme osallistujaa ei kirjoittanut ideoitaan paperille. Kaikki työpajoihin paikalle tulleista henkilöistä eivät siis osallistuneet ideointityöskentelyyn, jos arvioimme sitä ideoiden tuottamisen perusteella. Kaksi heistä tuotti ideoita suullisesti, ja toinen innostajista kirjasi niitä ylös. Yksi osallistuja ei syystä tai toisesta tuottanut ollenkaan ideoita, mutta oli kuitenkin mukana ja seurasi muiden ideointia. Liikennevalotyöskentelyyn taas osallistuivat kaikki paikalla olijat lukuun ottamatta lapsia, mikäli arvioimme sitä sen perusteella, nostiko osallistuja ylös värikkään (punainen–keltainen–vihreä) pahvilapun. Palautekeskustelun (Liite 6) perusteella osallistujien ideoita ja mielipiteitä kuunneltiin. Arviointimme mukaan suunnittelutyöskentelyssä käyttämämme menetelmät toimivat pääosin osallistavina, ja näin edistimme opinnäytteen kehittämistehtävän ensimmäistä tavoitetta.

Opinnäytteen kehittämistehtävän toinen tavoite *edistää vuorovaikutusta maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien välillä yhteisellä suunnittelutyöskentelyllä* ei ole myöskään mitattavissa, vaan perustuu havaintoihimme ja osallistujille pyytämäämme ja saamaamme palautteeseen. Perusedellytys vuorovaikutuksen syntymiselle oli jo pelkätään eri kulttuuritaustoista tulevien osallistujien paikalle saaminen ja työpajojen järjestäminen, mikä edisti opinnäytteen kehittämistehtävän toisen tavoitteen toteutumista. Toisen tavoitteen toteutumiseen viittaa osallistujien kesken käyty palautekeskustelu viimeisessä työpajassa (Liite 6). Kysyttäessä osallistujilta, mitä työpajasarjaan osallistuminen antoi heille, korostui keskustelussa uusiin ihmisiin ja eri maiden kansalaisiin tutustuminen. Havaintojemme mukaan osallistujien välistä ilmapiiriä kuvailtiin palautekeskustelussa rennoksi, demokraattiseksi ja ystävälliseksi. Kaksi osallistujaa näki toisiaan myös työpajojen jälkeen.

Tutustumiseen tähtäävien menetelmien käyttö (sekakättely ja SpectroVisions-kuvakortit) viritti osallistujia havaintojemme mukaan rentoon tunnelmaan. Tämä pohjusti tunnelmaa suunnittelutyöskentelylle. Osallistujat saivat mahdollisuuden keskustella yhdessä ja pohdita ja tuoda itse esiin omia toiveitaan ja tarpeitaan suunnittelutyöskentelyn ohessa. Ideointityöskentely itsessään tuotti osallistujien välistä luontevaa vuorovaikutusta ideoiden läpikäymisessä. Tämä käy ilmi myös palautteesta, jossa mainitaan kiinnostavat keskustelua herättäneet aiheet. Arviointimme mukaan suunnittelutyöskentely ja yhteiseen päämäärään tähtääminen eli monikulttuuristen nyttäreiden järjestäminen edistivät melko hyvin kehittämistehtävämme mukaista toisen tavoitteen toteutumista.

Suunnittelutyöskentelyn tuottamassa aineistossa, jonka pohjalta teimme muistion (liite), painottuu ruoan merkitys. Tämän pohjalta osallistujat päättivät yhdessä järjestäjien kanssa toteuttaa pop-up-tapahtumana monikulttuuriset nyttärit. Ideointityöskentelyn aloittamiseen käytettiin innostajien ennalta muodostamaa kysymystä: ”Millaisena sinä näet kulttuurikahvilatoiminnan?” Kysymyksenasettelu sekä työpajojen markkinointiin käytetyn mainoksen sisältö ohjasivat siis ideointityöskentelyä. Kysymys olisi voinut olla avoimempi ja vähemmän osallistujien ideointia ohjaava, esimerkiksi ”Minkälaista monikulttuurista toimintaa toivoisit alueellasi järjestettävän?” Monikulttuurisen suunnittelutoiminnan ensikertalaisina järjestäjinä kuitenkin kuuntelimme ja pyrimme hyödyntämään yhteistyötaholta (asukastalojen johtava sosiaaliohjaaja) sekä Interkult Cassandra -järjestön työntekijältä saatuja neuvoja, ja tämän vuoksi valitsemassamme kysymyksenasettelussa korostuu ”kahvilatoiminta”.

6.2 Tavoitteiden arviointi

Työpajatyöskentelyyn osallistuneiden palautteesta (Liite 5) tulee hyvin ilmi suunnittelutyöstä konkretiaan eli toiminnan toteuttamiseen siirtymisen toive. Toisten ihmisten kanssa vuorovaikutussuhteessa oleminen ja yhteistä päämäärää kohti siirtyminen on myös sosiokulttuurisen innostamisen metodologinen lähtökohta (Kurki 2008: 88–89). Tämän vuoksi opinnäytteen kehittämistehtävän ensimmäinen tavoite 1) *osallistaa maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun* on sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksessä jo lähtökohtaisesti keskeneräinen tavoite, sillä sosiokulttuurisessa toiminnassa osallistujien tulisi aina tuottaa jotakin (Kurki 2008: 147–148).

Suunnitteluvaiheessa sosiokulttuurisen innostamisen mukaisen toiminnan takaamiseksi oli tarkoituksenmukaista tarkistaa kehittämistehtävämme ensimmäistä tavoitetta, joka tähtäsi ainostaan suunnittelutyöskentelyn toteuttamiseen. Tämä konkretisoitui työpajoista tehtyyn mainokseen, jossa osallistujia etsittiin ”suunnittelemaan ja perustamaan” monikulttuurista kahvilatoimintaa. Työpajojen markkinoitiin näillä sanamuodoilla myös sen vuoksi, että suunnitteluvaiheessa olimme siinä käsityksessä, että yhteisöpedagogiopiskelija jatkaisi suunnittelutyön perusteella toiminnan toteuttamisen parissa. Koska tämä ei toteutunut, meidän täytyi kannatella prosessia innostajina vielä suunnitteluvaiheesta toteuttamiseen oman toimintamme eettisyydenkin takia. Sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksen mukaisena tavoitteenamme oli siis osallistaa maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun *ja sen järjestämiseen*.

Opinnäytetyön kehittämistehtävän ensimmäisen tavoitteen muuttaminen myös koskemaan toiminnan järjestämistä vaikutti myös prosessin aikana toteuttamaamme havainnointiin. Sen lisäksi, että tuotimme havainnointia osallistujien suunnitteluun osallistumisesta, havainnoimme myös osallistumista monikulttuuristen nyttäreiden järjestämiseen. Arvioinnissamme hyödynnämme havaintojamme osallistujien sekä suunnitteluun että järjestämiseen osallistumisesta.

Opinnäytetyön kehittämistehtävän toisena tavoitteena oli se, että suunnittelutyöskentelyyn osallistamalla pyrimme *edistämään kantaväestöön kuuluvien ja maahan muuttaneiden henkilöiden välistä vuorovaikutusta*. Arvioitimme mukaan tämä soveltui paremmin

sosiokulttuurisen innostamisen mukaiseen toimintaan, sillä se edellyttää ihmisten olemista vuorovaikutussuhteessa keskenään (Kurki 2000: 88–89). Työpajoissa ihmiset herkistyivät pohtimaan yhteisissä keskusteluissa omia lähtökohtiaan ja jakamaan niitä toistensa kanssa keskustelun avulla. Havaintojemme mukaan työpajoissa syntyi vuorovaikutusta maahan muuttaneiden ja kantaväestöön kuuluvien osallistujien välille. Kuitenkaan emme voi sanoa varmasti sitä, johtuiko syntynyt vuorovaikutus suunnittelusta, siinä käytetyistä menetelmistä, tarjoiluista ja tilasta, osallistujien väliseen tutustumiseen tähtäävistä keinoista (sekakättely ja Spectro-kuvakortit), näistä kaikista tekijöistä vai jostain muusta havaitsematta jääneestä seikasta.

6.3 Sosiokulttuurinen innostaminen

Arviointimme mukaan työpajojen sisällöissä vuorottelivat ryhmäytymiseen sekä vuorovaikutuksen ylläpitämiseen ja suunnittelutyöskentelyyn tähtäävät menetelmät sosiokulttuurisen innostamisen mukaisesti melko hyvin. Palautteen mukaan (Liite 6) myös osallistujat kokivat suunnittelutyöskentelyssä käytetyt menetelmät osallistaviksi ja mielenkiintoisiksi. Meidän innostajien näkökulmasta työpajojen innostamisen prosessia ohjasi ajatus ohjaajan ja järjestäjän roolista irtautumisesta, kun työskentely ja osallistujien innostuminen eteni. Osallistujille oli ensimmäisestä työpajasta lähtien tiedossa, että toimimme järjestäjinä kolmelle työpajalle. Prosessin aikana havaitsimme, että olimme onnistuneet innostamaan osallistujia suunnitteluun, mutta ”perustamaan” ryhtyminen tarvitsi vielä meidän innostajien puolesta prosessin kannattelemista. Tätä kannattelemista edustaa yhteisen suunnittelutyöskentelyn pohjalta puolesta kirjoitettu muistio (Liite 3) ja osallistuminen monikulttuuristen nyttäreiden järjestämiseen.

Arviointimme mukaan emme onnistuneet irtautumaan toiminnasta haluamallamme aikavälillä. Innostajina päätimme pidentää myös työpajojen ja suunnittelutyöskentelyn kestoja. Myös osallistujien palautteissa (Liite 4 ja 5) korostui aikataulutuksesta kiinnipitäminen sekä konkretiaan siirtymisen vaatimus. Onnistuimme herkistämään osallistujia pohtimaan omia voimavarojaan, mikä tuli ilmi muun muassa viimeisessä työpajassa, kun pohdimme yhteisesti järjestettävien monikulttuuristen nyttäreiden markkinointiin käytettävän mainoksen kääntämistä. Osallistujat ehdottivat itse viimeisessä työpajassa sen kääntämistä omille äidinkiellilleen. Mainosta ei kuitenkaan käännetty, mikä arviointimme mukaan kertoo sosiokulttuuriseen innostamiseen kuuluvan motivointityömme keskenereäisyydestä.

Arviointimme mukaan järjestämämme työpajat mahdollistivat osallisuuden kokemisen ja kansalaisvaikuttamisen työpajojen tasolla. Tämä käy ilmi havaintoihimme perustuvasta palautekeskustelusta (Liite 6), jossa suurin keskustelijoista kertoi kokeneensa, että heitä on kuunneltu suunnitteluiltojen aikana. Palautekeskustelussa nousi esiin myös, että käytetyt menetelmät koettiin demokraattisiksi. Ensimmäisen työpajan hyvänä puolena (Liite 4) eräs osallistuja nosti sen, että:

“Hyvää puoli tasa-arvoisesti yritettiin sunitella moni-kahvilla.”

Innostajien oma kokemus suunnittelutyöskentelyyn osallistumisesta oli myös osallistujan palautteen mukainen. Innostajat kokivat monikulttuuriseen suunnittelutoimintaan ensikertalaisina osallistujina, että kaikki osallistujat olivat kohdanneet toisensa tasavertaisesti.

6.4 Ammatillinen osaaminen

Ammatillisen osaamisen toteutumista peilaamme sosiaalialan koulutusohjelman 2013 mukaisiin sosionomin osaamisalueisiin, joista opinnäytetyössämme korostuu erityisesti viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, eettinen osaaminen, ohjauksellinen osaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä osallistava ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen sisältää kyvyn luoda ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde. Sosionomi osaa kohdata yksilöitä huomioiden kulttuurisensitiivisyyden ja osaa vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen voimavaroja luomalla dialogisen vuorovaikutussuhteen. Hän osaa soveltaa erilaisia viestinnän menetelmiä tarkoituksenmukaisesti. Hän osaa dokumentoida ja raportoida työssään erilaisin tavoin, osallistua yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun ja edustaa sosiaalialaa erilaisissa verkostoissa alansa asiantuntijana. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013.) Opinnäytetyömme toteuttamisessa pääsimme harjoittamaan viestintä- ja vuorovaikutusosaamista monipuolisesti. Vuorovaikutus maahan muuttaneiden kanssa vaati meiltä kulttuurisensitiivistä työtettä sekä valmistautumista vuorovaikutuksen haasteisiin mahdollisen yhteisen kielen puutteen vuoksi. Huomioimme osallistujien voimavaroja ja vahvuuksia, joita pohdimme yhdessä työpajatyöskentelyn eri vaiheissa. Käytimme erilaisia viestinnän muotoja ja kanavia. Valmistimme kirjallisia materiaaleja työpajoihin ja käytimme sosiaalista mediaa ja sähköpostia työpajojen markkinointiin ja yhteydenpitoon osallistujien välillä. Suullisen viestinnän

osaaminen painottui suunnittelutyöskentelyn ohjauksessa, jossa puhetta tuettiin elekieltä käyttämällä. Kirjallisissa materiaaleissa käytettiin myös kuvia kirjoituksen selkeyttämiseksi.

Eettinen osaaminen näkyy sosionomin osaamisessa sitoutumisena ammattieettisiin periaatteisiin. Sosionomi kykenee refleктоimaan omaa toimintaansa ja työtään sosiaalialalla. Hän tunnistaa oman arvomaailmansa ja sen merkityksen asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä. Hän kykenee toimimaan eettisesti, jos kohtaa työssään arvostettuja, ja edistää muun muassa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja suvaitsevuutta. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013.) Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa kohtasimme tilanteen, johon jouduimme puuttamaan ohjauksellisesti. Lisäksi meidän täytyi pysähtyä pohtimaan omaa toimintaamme, jotta se edistäisi tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Refleктоimme omaa toimintaamme opinnäytetyön eri vaiheissa ja pyrimme muuttamaan toimintaamme eettisesti kestäväksi. Käytännössä tämä tarkoitti monikulttuurisen toiminnan jatkamisen varmistamista ottamalla yhteyttä kohtaamiskahvilan koordinaattoreihin. Eettisyyttä pohdimme myös kirjallisen raportin kirjoittamisvaiheessa useaan otteeseen.

Sosionomi osaa tukea ja ohjata erilaisia asiakkaita eri elämäntilanteissa. Hänen ohjauksellinen ja pedagoginen osaamisensa on tavoitteellista tukemista, ohjausta ja kasvatus. Hän pyrkii edistämään voimaantumista ja vahvistamaan osallisuutta. Hän innostaa ja ohjaa yksilöitä tarkastelemaan elämäntilanteitaan ja vaikuttamaan niihin. Hän hallitsee asiakasprosessin ja osaa suunnitella, arvioida ja kehittää toimintaansa. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013.) Opinnäytetyössämme hyödynsimme koulutuksesta saatavaa ohjauksellista ja pedagogista osaamista. Työmme toiminnallisessa osuudessa ohjasimme sekä ryhmää että yksilöitä. Haastavaa ja uutta meille oli se, että kaikkien osallistujien kanssa emme löytäneet yhteistä kieltä. Yhteinen ymmärrys kuitenkin löytyi aina jollakin tavalla. Opimme, että yhteisen kielen puute vaatii ohjauksessa riittävästi aikaa ja kärsivällisyyttä. Ohjauksessa hyödynsimme sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa ja pyrimme toimimaan innostajien roolissa. Opimme, että innostajan roolissa toimiminen vaatii sekä elämäkokemusta että kokemusta erilaisten ryhmien innostamisesta. Työpajoissa pääsimme kokeilemaan meille aivan uusia menetelmiä, jotka sopivat erilaisille ryhmille.

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen näkyy sosionomin kykynä uudistaa työelämän käytäntöjä hyödyntäen tutkimuksellista osaamista. Hän osaa kerätä tietoa sekä käytännöstä että teoriasta kriittisesti ja systemaattisesti. Hän osaa työskennellä kehittämissankkeissa huomioiden suunnittelu-, toteutus-, arviointi- ja raportointivaiheen. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013.) Opinnäytetyön tekemisen eri vaiheissa pääsimme hyödyntämään sosionomilta vaadittavaa tutkimuksellista kehittämisosaamista. Teimme työelämän yhteistyökumppaneiden kanssa tiivistä yhteistyötä. Opinnäytetyötä tekemällä saimme hyödyllistä kokemusta kehittämistyön eri vaiheista. Kirjallisen raportin tuottaminen vaati meiltä laajaa perehtymistä alan kirjallisuuteen. Dokumentoimme toiminnallisen osuuden työpajoja tekemällä muistiinpanoja ja valokuvaamalla havaintojamme.

Osallistava ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen sosionomin työssä tarkoittaa yhteiskunnan ja yksilön välisen suhteen sekä sosiaalisten toimintaedellytysten ja yhteiskunnallisen päätöksenteon välisen suhteen ymmärtämistä. Sosionomi osaa jäsentää sosiaalisia ongelmia sekä yhteiskunnallisesta ja globaalista viitekehystä. Ennalta ehkäisevän ja rakenteellisen työotteen käyttäminen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot kuuluvat sosionomin osaamiseen. Sosionomi osaa yhteistyön keinoin vahvistaa ja tuottaa kansalaisuutta tukevaa yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kokemusta. (Sosiaalialan koulutusohjelma 2013.) Järjestämällä työpajat mahdollitimme puitteet kansalaisaktiivisuuden ja osallisuuden kokemuksen toteutumiselle. Osallistimme maahan muuttaneita ja kantaväestöön kuuluvia henkilöitä yhteiseen suunnitteluun ja monikulttuuristen nyttäreiden järjestämiseen.

7 Pohdinta

Suunnittelutyöskentelyyn keskittyvien työpajojen järjestäminen kansalaistoimintana ja osana monimuotoista opinnäytetyötä oli tämän opinnäytteen tekijöille mielenkiintoinen matka, joka vahvisti omaa osaamistamme monin eri tavoin. Matkan varrella opimme löytämään itsestämme vahvuuksia sekä kehittämiskohteita, jotka auttavat meitä jatkossakin kehittämään osaamistamme työelämässä.

Opimme, että opinnäytetyön tekeminen on itsessään prosessiluonteista ja vaatii riittävää ajallista panostusta tekijöiltänsä. Monimuotoisen opinnäytetyön toiminnallisen osuuden rajaaminen oli meille haastavaa. Opimme, että toimintaan kiinnittyminen ja siitä irti päättäminen on osa sen järjestämistä. Kehittämistarve nousi esiin yhteydenpidossa työelämätahoon, jonka pohjalta muodostimme kehittämistehtävän. Tämä prosessi vahvisti

myös omaa toimijuuttamme aktiivisina arjen kansalaisina. Yhteystyötahot tarjosivat neuvoja ja tukea prosessin eri vaiheissa, ja yhteydenpito sujui joustavasti. Opinnäytetyön tekijöiden välinen yhteistyö oli toimivaa läpi prosessin, ja heidän persoonalliset eronsa tulivat esiin työpajojen ohjauksessa positiivisella, toisiaan täydentävällä tavalla.

Merkittävä oppimistuloksemme on myös se, että eettisille pohdintoille tulee varata riittävästi aikaa, koska toiminta, jonka ymmärrämme suullisesti tuotettuna puheena, fyysisinä tekoina ja kirjallisesti tuotettuina materiaaleina, muuttaa aina jollain tavalla ympäröivää todellisuutta. Muutokset voivat olla hyvinkin ennakoimattomia, ja niihin on sopeuduttava muuttamalla tarvittaessa myös oman toimintansa suuntaa. Myös kehittämistehtävän ja sen tavoitteiden muokkautuminen läpi prosessin vaati opinnäytetyön tekijöiltä joustavuutta.

Opimme, että havainnointiprosessin tulee olla myös hyvin suunniteltu onnistuneen tutkimusprosessin takaamiseksi. Sosiaalialan koulutuksesta saatava osaaminen, kuten ryhmänohjaustaitojen hyödyntäminen ja soveltaminen kansalaistoiminnan kentällä, toimi hyvin innostavien työpajojen järjestämisessä ja ohjaamisessa. Toteuttamiamme suunnittelutyöskentelyyn tähtääviä työpajoja voi hyödyntää myös muualla kehittämistyötä vaativissa projekteissa ja hankkeissa. Ne toimivat myös niiden ihmisten osallistamisessa suunnittelutyöskentelyyn, jotka tarvitsevat tukea osallistumiseen. Työpajoja voinee hyödyntää sosiaalialan palveluiden asiakaslähtöiseen kehittämiseen, ja niiden avulla on mahdollista tuoda esiin asiakkaiden kokemuksia ja vahvistaa heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan. Esteettömyyttä työpajoissa tulisi kuitenkin kehittää edelleen, ja työskentelylle olisi varattava tarpeeksi aikaa.

Opimme siis, että sosiokulttuurisen innostamisen mukainen motivointityö vaatii enemmän aikaa onnistuakseen kuin olimme sille opinnäytetyön toteuttamisen puitteissa varanneet. Työpajojen eli monikulttuurisen toiminnan ohjaamisessa sosiokulttuurisen innostamisen viitekehys tarjosi tarpeeksi liikkumavaraa ja ohjasi meitä kohtaamaan työpajojen osallistujat ennen kaikkea heidän voimavarojensa löytämisen kautta ja tuki myös osallistujien välistä tasavertaista kohtaamista. Sosiokulttuurisen innostamisen käyttö opetti meille odotuksiemme ja tavoitteiden keskeneräisyyden sietämistä opinnäytetyöprosessin kuluessa.

Innostajana toimiminen oli mukavaa mutta haastavaa. Suunnitteluiltoja ja niissä kohtauttamme ihmisiä tulemme muistamaan lämmöllä, ja koimme, että Kohtaamiskahvilan jalkautuminen asukastalolle jatkoi monikulttuurisen toiminnan jatkumoa asukastalolla. Proessin aikana ja sen jälkeen olemme pohtineet myös sitä, kuka oikein innosti ja ketä. Opinnäytetyöntekijät kokivat, että osallistujien innostuneisuus lisäsi opinnäytetyöntekijöiden innostuneisuutta ja sitoutti ja motivoi työpajojen järjestämiseen. Haluammekin kiittää kaikkia niitä monikulttuurisen toiminnan suunnittelun järjestämisen parissa kohtauttamme ihmisiä, jotka osallistuivat opinnäytetyöhömmä eli tekivät sen mahdolliseksi.

Onnistuimme osallistamaan monikulttuurisen toiminnan suunnitteluun työpajoihin saapuneita aikuisia henkilöitä, mutta pohdimme jälkeen päin, olisimmeko voineet osallistaa siihen myös paikan päälle saapuneet lapset. Pohdimme, että meidän olisi tullut innostajina valmistautua tukemaan vahvemmin osallistujien tietoteknisiä valmiuksia ja käyttää kommunikoinnin edistämiseen osallistujien välillä työpajojen ulkopuolella muita keinoja kuin sosiaalista mediaa ja sähköpostiviestittelyä.

Lähteet

- Asukastilat 2017. Asukastoiminta. Helsingin kaupunki. Verkkodokumentti < <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asukastoiminta/asukastilat/> > Luettu 9.4.2017
- Aluetyön työryhmän loppuraportti 2013. Helsingin kaupunki. Verkkodokumentti. < http://www.hel.fi/static/public/hela/vipa11010VH1J_Kaupunginjohtaja-J/Suomi/Paatos/2013/Halke_2013-12-04_Kj_41_Pk/9C49DDDC-76F1-4140-B227-350D9B20B062/Liite.pdf > Luettu 9.4.2017
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistus-seura.
- Helsingin kaupungin tietokeskus 2016. Helsinki alueittain 2015. Verkkodokumentti. < http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/16_05_27_Helsinki_alueittain_2015_Tikkanen.pdf > Luettu 9.4.2017
- Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto 2016. Neljännesvuosikatsaus. Sosiaali- ja terveysviraston aluetyön yksikön asukastalot 2016. Julkaisematon lähde. Helsingin kaupunki. Luettu 10.3.2017
- Hirsjärvi, Srkka – Pemes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Juha - Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo:WSOY.
- Hämäläinen, Juha 2008. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kampin kappeli ja Stadin asukastalot news vol. ¼ Helsingin kaupunki. Sosiaali- ja terveysvirasto. Verkkodokumentti. < <http://www.hel.fi/static/sote/asukastoiminta/julkaisut/news-17-1.pdf> > Luettu 9.4.2017.
- Keskinen, Suvi - Vuori, Jaana 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Hirsiaho, Anu - Keskinen, Suvi - Vuori, Jaana (toim.): Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. 7-35. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Kohti aktiivista kansalaisuutta 2005. Kansalaisyhteiskunta 2006 –toimikunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisu 2005:14. Oikeusministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200514kohtiaktiivistakansalaisuutta/Files/OMJJ_2005_14_Kohti_aktiivista.pdf. Luettu 10.3.2017
- Koskinen, Smo 2003. Suomalaisen yhteisösosiaalityön kehitys ja nykysuuntaukset. Teoksessa Laitinen, Merja - Pohjola, Anneli (toim.): Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-kustannus.206-236.

Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Kotoutumislain verkkokäsirja. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_taustaa/kotouttamistyon_periaatteet/kotoutumisen_kaksisuuntaisuus Luettu 3.12.2015

Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista. Kotoutumislain verkkokäsikirja. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_taustaa/kotouttamistyon_periaatteet/kotoutumislaki_ohjaa_kotouttamista > Luettu 3.12.2015

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010.

Lehdistötiedotteet 29.2.2016. Maahanmuuttovirasto. Verkkodokumentti. http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/maahanmuuttoviraston_vuosi_2015_oli_poikkeuksellinen_66191 . Luettu 9.4.2017.

Lähiöasemat 2016. Asukastoiminta. Helsingin kaupunki. Verkkodokumentti. <<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asukastoiminta/lahioasemat/> > Luettu 9.4.2017

Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013-2016. Helsingin kaupunki. Toimenpideohjelma. Verkkodokumentti. http://www.kotouttaminen.fi/files/41541/Helsingin_maahanmuutto-_ja_moninaisuusstrategia_2013-2016.pdf. Luettu 3.12.2015.

Nivala, Eina 2008. Kansaliskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansaliskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehyks. Shellman-instituutin A-sarja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.

Nivala, Eina – Rynänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013. 14.vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Tampere. Saatavilla myös verkossa: <http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRynanen%202013.pdf/c137b4d0-0e69-4f4d-b57d-e27dacf4a0e9> Luettu 9.4.2017

Nupponen, Terttu - Broman, Eeva-Liisa - Korhonen Erkki - Laine, Markus 2008. Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita. Kokemuksia Helsingin lähiöprojektin v. 2004-2007 ja Urban 2 - yhteisöaloiteohjelman v. 2001-2006 toiminnasta. Helsingin kaupungin tietokeskus: Edita.

Nylund, Marianne - Talvinen, Päivi 2008. Kotouttavan yhteisösosiaalityön yhteistoiminnallisuus. Teoksessa Korkiamäki, Riikka - Nylund, Marianne - Paitakari, Suvi - Poivainen, Irene (toim.): Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-Kustannus. 111-125.

Oksa, Eeva 2016. Kuviot 1-7. Valokuvia.

Osallistavia menetelmiä. Innostaja.net. Opintokeskus Kansalaisfoorumi. Verkkodokumentti. <http://www.innostaja.net/sivu.php?artikkeli_id=24> Luettu 23.3.2017.

Pöiväinen, Irene 2004. Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Verkko-opetusrunko. Tampere University Press.

Sosiaalialan koulutusohjelma 2013. Sosionomi (AMK) koulutusohjelma. Metropolia ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/126/SS13SI/year/2013> . Luettu 9.4.2017.

Summa, Terhi - Tuominen, Kaisu 2009: Fasilitaattorin käsikirja: menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kepan raporttisarja: Kehitysyhteistyön palvelukeskus, 103. Helsinki: Miktor. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa: <http://www.globaalikasvatus.fi/tiedostot/Fasilitaattorin_tyokirja.pdf> Luettu 23.3.2017.

Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Sisäministeriö. Maahanmuutto. Verkkodokumentti. <<http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>> . Luettu 9.4.2017

Yle Uutiset 27.11.2015. Turvapaikanhakijat maksavat valtiolle lähes miljardin ensi vuonna. Verkkodokumentti. <http://yle.fi/uutiset/3-8487839> . Luettu 9.4.2017.

Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012-2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Konserni 27/2012. Verkkodokumentti. http://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf. Luettu 3.12.2015

Vilka, Hanna - Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Välimäki-Adie, Seija - Pylkkänen, Jaana 2008. Kaupunkiyhteisöllisyyttä ja yhdyskuntatyötä Helsingin Vuosaarissa. Teoksessa Korkiamäki, Riikka - Nylund, Marianne - Paitakari, Suvi - Pöiväinen, Irene: Yhteisöt ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-kustannus. 99

Ensimmäisen työpajan ohjelma suomeksi

Kulttuurikahvilan suunnitteluilta 17.5.2016

Illan ohjelma:

Klo 17.30: Tervetuloa!

- kahvia, teetä ja pientä purtavaa
- Keitä me kaikki olemme? Sekakättely ja tutustumiskierros

Klo 18.00: Ideointityöskentely alkaa!

- Millaisena sinä näet kulttuurikahvilatoiminnan?

Klo 18.40: Lopuksi:

- Mitä saimme aikaan ja mistä jatketaan seuraavalla kerralla?
- Palautekierros ja Kiitoksia!

Ensimmäisen työpajan ohjelma englanniksi

Planning meeting for Cross-Cultural Café 17.5.2016

Evening's program:

At 5.30 pm: Welcome!

- coffee, tea and some snacks
- Who are we all? Mixed handshakes and getting to know each other

At 6.00 pm: Brainstorming/Working together starts!

- What kind of cross-cultural café activities would you like?

At 6.40 pm: Finally:

- Outcomes/results of group work?
- What was good/bad about this evening? Feedback. Thank you!

Suunnittelutyöskentelystä tehty muistio

Muistio

Suunnitteluilltamissa, jotka pidettiin asukastalon tiloissa, osallistujat työskentelivät yhdessä pohtien millaista monikulttuurinen kahvila-toiminta voisi olla lähiöasemalla.

Ensimmäisessä suunnitteluilllassa 17.5.2016 toteuttiin ideapaja, jossa tuotettiin ideoita post-it -lapuille vapaasti ideoiden.

Työskentelyä jatkettiin suunnitteluilllassa 24.5.2016, missä ideoiden toteuttamista pohdittiin liikennevalomenetelmän avulla. Sovittiin, että luodaan Facebookiin myös ryhmä keskustelun jatkamista varten.

Liikennevalotyöskentelyn perusteella ideat jaoteltiin kolmeen: 1) vihreä – kannatan, haluan toteuttaa, 2) keltainen – idea on epäselvä, 3) punainen - en kannata, en halua toteuttaa. Liikennevalotyöskentelyssä jokaisella osallistujalla oli yksi ääni per idea ja yhdessä huomattiin, että monet ideat olivat kovin samankaltaisia – niistä äänestettiin vain kerran. Epäselvistä ideoista keskusteltiin yhdessä kunnes idea saatiin sijoitettua joko punaiselle, keltaiselle tai vihreälle alueelle.

Liikennevalo-työskentelyn tulokset ryhmiteltynä värin ja samankaltaisuuksien perusteella (ideoiden lukumäärä ja äänimäärät) :

Vihreä:

- ”Tuoretta, paikan päällä tehtyä tarjottavaa – kansainvälistä.” , ”Tehdään yhdessä ruokaa. Maakohtaiset illat. –Irak –Somalia – Suomi jne”, ”Uusien reseptien oppiminen”, ”Edullista, hyvää kahvia ja erilaisia teelaatuja”, ”Eri maalaista ruokaa”, ”monikulttuuriset nyyttarit”, ”gluteenittomia ja maidottomia leivoksia” – 7 ideaa, 9 ääntä
- ”Ystävöimintä”, ”Ystävöpalvelu. Hanki itsellesi maahanmuuttaja-kaveri”, ”monikulttuurinen kohtaamiskahvila”, ”maahanmuuttajien ja suomalaisten (kantaväestön) tutustuttaminen toisiinsa”, ”Voisiko kulttuurikahvilasta löytää uuden ystävän? Ystävöiminnan” – 4 ideaa, 6 ääntä, 1 keltainen
- ”Monikulttuurinen musiikki-ilta”, ”Monikulttuuriset musiikki-illat”, ”Laulu-illat. –eri kielillä – esim. rakkaus-laulujen ilta”, ”kulttuurinen iltoja tarjotaan” – 4 ideaa, 9 ääntä

- ”Voisiko kulttuurikahvilassa olla käytännön ATK–opetusta”, ”opetetaan media ja it ala”, ”it-tuki äidinkiellillä”, ”perustetaan netti sivua, joka kääntää suomen media” – 4 ideaa, 9 ääntä
- ”Suomen kielen keskusteluryhmä?”, ”opia suomi keili”, ”suomen kielen opetusta” – 3 ideaa, 9 ääntä
- ”Vanhemmuuden tuki”, ”oma äidinkiella järjestetään vanhempien iltan keskustelu”, ”lastenhoitoa näille maahanmuuttajille, jotka ei ole sukulaisia suomessa” – 3 ideaa, 7 ääntä
- ”Paikalliset toimijat esittäytyvät. (Yhdistykset, kirkko jne... yritykset)”, ”Asiantuntija-puheenvuoroja. Esim. näin asioin Kelassa”, ”monikulttuurinen kahvilla yhteistyö sosu kansa” – 3 ideaa, 9 ääntä
- ”Läksyjien teko iltapv:t” ja ”Lapsille läksykerho” – 2 ideaa, 9 vihreää ääntä
- ”oma äidin kielen opetusta”, ”joka maahmuuttajan kieli on ku oma kielilla tarjotaan palvelua” – 2 ideaa, 9 ääntä
- ”Kulttuuritietoisuus” – 1 idea, 9 ääntä
- ”Tarinaklubi – kerro oma tarinasi TAI KEKSTTY” – 1 idea, 9 ääntä
- ”Miesten illat” – 1 idea, 9 ääntä
- ”Naisten illat” – 1 idea 9 ääntä
- ”Luonnon väriaineiden tekeminen” – 1 idea, 6 ääntä, 1 keltainen
- ”Kääntämisapua tarjoava kahvila” – 1 idea, 9 ääntä
- ”Talent-iltoja. Esittele kykysi.” – 1 idea, 9 ääntä
- ”Arabian kielen opetusta” – 1 idea, 7 ääntä
- ”Somalian kielen opetusta” – 1 idea, 9 ääntä
- ”enemmän kui yksi paikkassa mu paikkassa kuin -----” – 1 idea, 9 ääntä

Keltainen:

- ”Työllistymisen väylä” – 1 idea, 2 punaista, 4 keltaista ja 2 vihreää ääntä

- "----- aluetuntemus kävelykierroksilla" – keltaiselle siirretty
- "Vaihdetaan osaamista tapahtumat. Mitä minä voin opettaa muille?" – 1 idea, 5 keltaista, 2 vihreää ääntä
- "ohjaausta maahanmuuttajalle koulutusta" – 1 idea, 7 keltaista ääntä

Punainen:

- "Taloyhtiö-demokratia tutuksi.", "Naapuri sovittelua" – 2 ideaa, 7 punaista ääntä.

Kiitoksia kaikille työskentelyyn osallistuneille!

Työpajoista saadut palautteet 1

Ensimmäinen työpaja: Ideointi

	Positiivista	Kehitettävää
Palaute 1	“-ideapaja toimiva idea -hyvä ilmapiiri ja avoin asenne + -hyvä että maahanmuuttajia paikalla”	“ehkä välillä olisi voinut edetä napakammin, mutta haastavaa on - tiedän itsekin :)”
Palaute 2	“Hyvää puoli tasa-arvoisesti yritettiin sunitella moni-kahvilla.”	“Huono puoli aikaa oli vähissä.”
Palaute 3	“Herätti paljon keskustelua kiinnostavat ja tärkeät aiheet”	“Vastaanottokeskukseen tiedon välittäminen kasvotusten monikulttuurisesta kahvila ideasta.”
Palaute 4	“Kaikki on hyvää”	”-”

Työpajoista saadut palautteet 2

	Liikennevalotyöskentely	Tarjoilut	Facebook-sivut	Kokonaisuus	Vapaa sana
Palaute 1	“Toimi. Välillä olisi voinut edetä napakamminkin. Mutta onnistunut lähestyminen, joka rakensi hyvin edellisen kerran päälle. Jatkumo!” ei merkintöjä hymiöihin.	“Kiitos. Ei valittamista.”	“Hyvä idea. Dynaaminen vaikutelma.”	“Kiva työote, osallistavat työskentelyt hyviä. Hyvä, vapautunut tunnelma.”	ei vastausta
Palaute 2	vihreään (hymy) ja keltaiseen (viiva) hymiöön tehty ympyröinnit, ei muita merkintöjä		“x - keltainen hymiö”	“Hyvää idea”	ei vastausta
Palaute 3	ei vastausta	“Hyvä”	“Hyvä iidis”	“Erinomainen”	“-tuli paljon ideoita - Kaikki osallistui aktiivisesti - tuli mieli että tulee onnistumaan.”
Palaute 4	“x” -vihreä hymiö	“x” - vihreä hymiö	“x” - vihreä hymiö	“x” - vihreä hymiö	“Rehellisesti kohdattu ihmiset sellaisina kuin he ovat. Hyviä ideoita, jotka täytyy viedä toiminnaksi. Ensi kerralla konkretiaa ja verkostot käyttöön! Hyvä fiilis! :)”
Palaute 5	(kirjattu puolesta): Selkeytti ideoiden toteuttamista	“Hyvin meni. Hoidin tarjoiluita”		(kirjattu puolesta): Meni hyvin. Tää on vielä niin alussa. Jäi mietityttämään kahvilan ajankohta ja kuinka usein toteutuu.	(kirjattu puolesta): Jäi hyvä fiilis. Koen velvollisuutena levittää sanaa tästä toiminnasta.

Työpajoista saadut palautteet 3

Kolmas työpaja: Tuloksien läpikäyminen ja jatkosta päättäminen

Kolmannen suunnittelukerran päätteeksi kerättiin palautetta koko työpajasarjasta jatkoa ajatellen.

Palautteen kerääminen toteutettiin ryhmämuotoisen keskustelun avulla. Toinen innostajista kysyi kysymyksen sekä ylläpiti keskustelua ja toinen kirjasi ylös keskustelusta esiin nousseita kohtia.

Millainen ilmapiiri osallistujien kesken vallitsee?	Onko teidän ideoitanne ja mielipiteitänne kuunneltu suunnitteluiltojen aikana?	Miten ohjaajat ovat kuunnelleet Kulttuurikahvila-toimintaan osallistuneita?	Mitä tarvitsisitte lisää, jotta toiminnan suunnittelu, perustaminen ja vetäminen olisi helpompaa?
ystävällinen, rento tunnelma, demokraattinen yhteistyö: hyvä, toiminut hyvin hyvä, ohjelma hyvä	kyllä on (3 osallistujaa)	tottakai kärsivällisesti tosi tarpeeksi, sama kysymys eri tavalla	Helsingin kaupunki mukaan rahoitus, resurssit lisää ihmisiä, toivon erityisesti että saadaan enemmän porukkaa lisää ihmisiä -> fiilis kivempi, esimerkki muille asukastaloille.

Mitä suunnitteluiltoihin osallistuminen on antanut teille?	Oletteko aiemmin käyneet tällä asukastalolla?	Oletteko aiemmin osallistuneet samanlaiseen toimintaan?	Vastasiko suunnitteluiltojen ohjelma odotuksianne?
tutustua uusiin, hyviin ihmisiin kommunikoida eri maiden kansalaisten kanssa maahanmuuttajille hyviä palveluita enemmän innostunut siitä, että maahanmuuttajille lisää palveluita	kyllä olen (viisi osallistujaa)	kyllä olen (neljä osallistujaa en ole (kolme osallistujaa)	kyllä (kaksi osallistujaa) osallistavat menetelmät uusia, idealaput, äänestäminen, mielenkiintoisia odotukset täytyi, paljon ideoita paljon ratkaisuja